

FÖRSTUDIE

Hållbar stadsutveckling - *the Kristianstad way*

Ett verktyg för hållbar stadsutveckling
på Vilans strandäng

Kristianstads
kommun

Slutrapport till Boverket

2016-02-05, Kristianstads kommun

Boverksbeslut: 12-71-10574829

Projektperiod: 2013-2015

Godkänd av Byggnadsnämnden 2015-11-24, BN § 236

Godkänd av Kommunstyrelsen 2016-01-27, KS § 8

Framtagen i samarbete mellan Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen, planavdelningen, och Kommunledningskontoret, mark- och exploateringsenheten.

Innehåll

1. Vad är hållbar stadsutveckling the Kristianstad way?	s 4
2. Förstudiens metod och utförande	s 10
3. Ett verktyg för hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng	s 34
4. Utvärdering	s 60
5. Omsättning	s 68
6. Referenser	s 71

Bilaga: Deltagare i möten, grupper och workshops

Om denna rapport

Kristianstad kommun beviljades år 2012 bidrag från *Delegationen för hållbara städer* (DHS) för att genomföra en förstudie. Studien ska fokusera på åtgärder som främjar hållbar stadsutveckling på ett pilotområde i Kristianstad, Vilans strandäng. Enligt ansökan har förstudien genomförts utifrån de tre hållbarhetsaspekterna: ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet.

Förstudien genomfördes under åren 2013- 2015 och projektledes av stadsbyggnadskontoret och kommunledningskontoret. Tillvägagångssätt, omfattning och resultat har sammanställts i denna rapport som också utgör slutrapport till Boverket som hanterar bidraget.

Verktyget som rapporten presenterar är resultatet av arbetet med förstudien, ett förslag på en metod för hur kommunen kan arbeta vidare med en hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng.

Vad är hållbar stadsutveckling - the Kristianstad way?

Hållbar utveckling

Begreppet *hållbar utveckling* introducerades av Lester Brown 1981 och fick internationell spridning i samband med FN-rapporten *Vår gemensamma framtid*, även kallad Brundtlandrapporten år 1987. Målet är ett samhälle där levnadsvillkor och resursanvändning möter mänskliga behov utan att äventyra hållbarheten i ekosystem och miljön så att även framtida generationer kan få sina behov tillgodosedda.

Stadsutveckling på ett hållbart sätt

Den kommunala organisationen har ett ansvar för att utvecklingen sker på ett hållbart sätt i enlighet med ovan. För att bedöma och avgöra hållbarheten i olika frågor inom den fysiska planeringen och i genomförandet och underhållet av stadens platser, vägar, byggnader och parker behövs kunskap men även konkreta arbetsmetoder och verktyg.

De fysiska planeringsprocesserna har samtidigt utvecklats till att bli mera kvalitativa och värdebaserade med människan i centrum. På så sätt söker

processerna fram platser och stadsdelar som är attraktiva och unika samt en miljö som bidrar till ökad tolerans, mindre utanförskap och bättre folkhälsa. Detta ställer ännu högre krav på kommunala tjänstemäns och politikernas förmåga att tänka och arbeta för långsiktig hållbarhet.

Den lilla men växande staden Kristianstad arbetar idag för en hållbar utveckling, exempelvis i översiktsplanens intention att människor ska ha nära till service, skola och kollektivtrafik. Kommunen verkar också för en levande och inkluderande stad exempelvis genom att skapa intressanta platser för rekreation och upplevelser, för nya företagsetableringar och platser där medborgarna känner trygghet i det offentliga rummet.

Detta är viktiga faktorer för en långsiktigt hållbar stadsutveckling av Kristianstad, men det finns ett behov av att systematiskt bedöma och synliggöra den långsiktiga hållbarheten i varje beslut eller vägval som görs.

Staden i Vattenriket.

Delegationen för hållbara städer

Kristianstads utveckling följer den i flera andra kommuner. Arbetet med att hitta nya och ändamålsenliga metoder för hållbar stadsutveckling har intensifierats de senaste åren. De förväntade klimatförändringarna, Sveriges nationella mål att år 2050 vara utan nettoutsläpp av växthusgaser och den ökade konkurrensen om marken har medfört ökade krav på klimatsmart yt- och resurseffektiv utveckling.

Delegationen för hållbara städer tillsattes av regeringen för år 2008 - 2012 med uppdrag att ge stöd till hållbara stadsbyggnadsprojekt runt om i Sverige. Delegationens syfte var att skapa en arena för samarbete, erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning över sektorsgränser. Kriterierna för att få stöd är att projektet visar potentialen i utvecklingen av hållbara städer, är demonstrationsobjekt och underlättar spridning och export av hållbar stadsplanering, miljöteknik och kunnande. Det var på dessa premisser som denna förstudie fick medel från Delegationen.

För Kristianstads del har det ekonomiska stödet från delegationen inneburit en möjlighet att kraftsamla kring frågan om hållbar stadsutveckling. Genom att projektet har beviljats bidrag skapas engagemang och vikten av frågan framhålls. En annan effekt av delegationens arbetet är möjligheten att ta del av erfarenheter från andra projekt, bygga nätverk och att få delge sin kunskap till andra.

Tre dimensioner av hållbarhet

Kommunen har arbetat fram en vision, *Kristianstad lyfter*, där hållbarhet tydligt framhålls utifrån de ekologiska, ekonomiska och sociala aspekterna. Dessa tre aspekter omfattar hållbar utveckling enligt den gängse definitionen:

Social hållbarhet handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls.

Ekologisk hållbarhet handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt.

Ekonomisk hållbarhet kan till exempel betyda att ekonomisk tillväxt inte får ske till priset av ett segererat och ojämnt samhälle och en förstörd miljö. Samhället bör i stället anpassas efter vad miljön och människors hälsa tål och där vi långsiktigt investerar i dessa resurser.

Kraven ökar generellt på kommunens förmåga att hitta synergier och samband mellan social, ekologisk och ekonomisk robusthet, så att samhället underlättar för att den enskildes val ska vara enkelt och samtidigt långsiktigt hållbart för både individen och samhället.

The Kristianstad way

Den fysiska planeringen är en viktig faktor för att uppnå hållbarhet när Kristianstad utvecklas. Erfarenheter från andra kommuner och länder har visat att framgångsrika arbetsmetoder bygger på sektorsövergripande samarbeten och tvärfackliga nätverk, både i tidiga planeringsskeden och senare i genomförande och underhåll.

Behovet av samarbete, inom och utanför kommunens organisation, och i tidiga skeden, har vuxit fram i takt med att förändringarna i samhället sker snabbare och stadsplaneringens förutsättningar blivit mer och mer komplexa.

För Kristianstads del gäller det finna sin egen väg, egna arbetsmetod, utifrån kommunens förutsättningar både gällande organisationen och fysiska/geografiska faktorer. Det är utformningen av en sådan arbetsmetod denna förstudie av pilotområde Vilans strandäng syftar till.

Kommunala förutsättningar

Ett antal förutsättningar spelar stor roll för hur Kristianstads kommun kan verka för hållbar stadsutveckling. Följande förutsättningar är särskilt intressanta i sammanhanget, både för staden som helhet och för Vilans strandäng i synnerhet:

- Stadens tillgänglighet med kollektivtrafik,
- stadens funktion som regionalt centrum,
- staden som framtida tillväxtmotor,
- biosfärområde Kristianstads Vattenrike,
- översvämningsproblematiken samt
- bostads- och fastighetsmarknaden.

Kristianstads kommun är till ytan en av Skånes största. Kommunen har ca 80 000 invånare, varav 30 000 - 35 000 bor i staden Kristianstad. Det gör staden till Skånes fjärde största men med ett stort omland som omfattar sex basorter, ett fyrtiotal mindre tätorter och relativt stor landsbygd.

De större tätorternas kollektivtrafikförsörjning består främst av busstrafik. Inom kommunen finns även stora geografiska områden som inte täcks in eller som omfattas av låg turtäthet. Detta innebär att bilen fortfarande är det främsta valet av fordon för att ta sig till och från staden Kristianstad för många kommuninnevånare.

Kristianstad fungerar också som ett regionalt centrum för omkringliggande kommuner. Några av dessa har god kollektivtrafiktillgänglighet med andra

har sämre. Kristianstads kommun verkar för att staden tillsammans med Hässleholms stad ska bli en tillväxtmotor i Skåne och angränsande län. Detta innebär att nya och befintliga stadsdelar behöver utvecklas så att de ur ett regionalt perspektiv är intressanta platser för människor att bo på och företag att utvecklas inom.

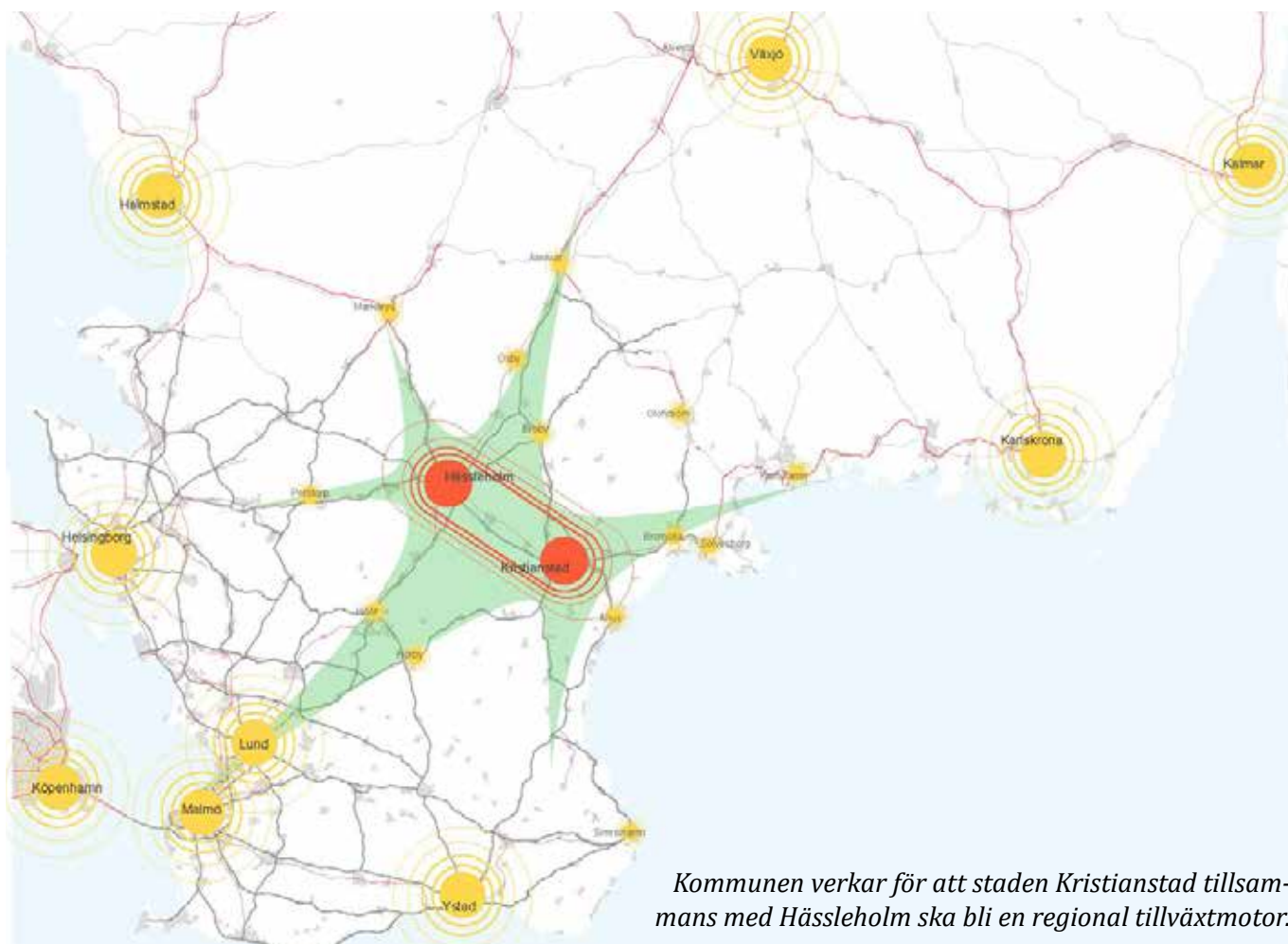
Staden ingår i biosfärområdet Kristianstads Vattenrike. Den täta stadsbebyggelsen gränsar till öppna våtängsmarker och mötet mellan stad och land är väldigt påtaglig. Detta ger staden unika kvaliteter.

Kristianstad är lågt belägen på slätten och genomkorsas av Helge å. Höga flöden i ån, stora mängder nederbörd, högt grundvatten och bebyggelse under havsyttnivån gör att stadens dagvattensystem är omfattande. Vattnet leds bort av kanaler, dagvattendiken och pumpstationer. För att skydda staden mot extrema vattennivåer pågår dessutom utbyggnad av skyddsvallar. Vilans strandäng är ett av de påverkade områdena.

Kommunen bedömer att priset på fastigheter och bostäder i Kristianstad har en långsammare utveckling än i sydvästra Skåne. Det gör att färre aktörer är aktiva inom bygg- och fastighetsmarknaden jämfört med i sydvästra Skåne.

Kristianstad är en relativt liten centralort i en till ytan stor kommun.

Kommunen verkar för att staden Kristianstad tillsammans med Hässleholm ska bli en regional tillväxtmotor.

Förstudiens betydelse för hållbar stadsutveckling

Genom arbetet med förstudien har ett incitament för kommande hållbara beslut skapats. Delegationen har använts som hävstång i frågan och en resa mot ett gemensamt mindset inom organisationen har startat. Om förstudiens förslag tillåts genomsyra den kommande planerings-, genomförande- och förvaltningsfasen kommer ett offentligt samtal om hållbarheten kunna hållas. Ett sådant samtal underlättar för möjligheten att uthålliga och hållbara beslut tas, effektiva lösningar hittas. Vilans strandäng kommer på så sätt att fungera som den förebild i frågan som intentionen visat på.

Delegationen för hållbara städer har sammanställt ett antal reflektioner efter fyra års verksamhet i rapporten *Ställ om nu!* (DHS 2012). Flertalet av reflektionerna stämmer väl överens med de erfarenheter som förstudien har medfört.

Incitament för långsiktigt hållbara beslut

Arbetet med förstudien i form av en bred dialog inom den kommunala organisationen har medfört ökad kunskap, engagemang. Dialogen i sig är ett redskap för hållbart handlande. Detta incitament är viktigt för att gå från vision till konkreta beslut och åtgärder.

Förstudierapporten och arbetet bakom har öppnat dörren för kommunen att ur ett helhetsperspektiv aktivt driva utvecklingen mot en hållbar stadsstruktur.

Både handlingskraft och långsiktighet – och uthållighet

Hållbar stadsutveckling kräver mod och målmedvetenhet från beslutsfattare samt engagemang och förståelse från brukare och aktörer inom byggbranschen.

Arbetet med förstudien har varit ett tillfälle för tjänstemän och politiker att stanna upp och tänka efter före. Det är en viktig förutsättning för en långsiktig planering som ger beredskap för handlingskraft i frågan om hållbarhet som krävs.

Offentligt samtal om hållbarhet

Städernas viktigaste aktörer är människorna som bor och verkar där. Kommunen kan skapa möjligheter och stödja förändring men det är individerna, företag och organisationer, som står för insatserna.

Hållbar stadsutveckling förutsätter probleminsikt,

mognad och förmåga att se konsekvenser av agerande och prioriteringar i såväl arbetslivet som privat. Ett visionärt ledarskap behövs som kan stödja individers och organisationers förmåga till förändring. Därför behövs ett ständigt pågående, samtal om staden i framtiden. Hållbar stadsutveckling förutsätter alltså en kontinuerlig dialog mellan beslutsfattare och stadens medborgare. Det gemensamma arbetet tar längre tid, men det samlade resultatet bli bättre.

Satsa på förebild – och sprid erfarenheten

Projekt som går ett steg längre och kan visas upp för omvärlden driver på utvecklingen. Lärande och kunskapsöverföring mellan aktörerna är en väsentlig del i hållbarhetsarbetet och förutsätter långsiktighet.

Ett pilotprojekt i staden kan bidra till att skapa ringar på vattnet och omsätta goda erfarenheter till andra platser lokalt, i regionen, nationellt eller internationellt. Det är ett viktigt steg i omställningen mot en hållbar stadsutveckling.

Lösa flera behov på ett samordnat sätt

Stuprörstänkande är ett tydligt hinder för en hållbar utveckling av städerna. Helhetssyn, samverkan, systemtänkande och uthållighet krävs för att uppnå synergier och hållbarhet i alla dimensioner. Sektorisering och specialisering innebär att varje aktör prioriterar sitt särintresse och varje problem hantteras skilt från andra problem. Väl fungerande, sammanhållna och mångfunktionella städer förutsätter helhetssyn och systemtänkande. Genom att lösa flera behov på ett samordnat sätt kan man ofta få ökad resurseffektivitet och minskad klimatpåverkan.

Exempel på samordning är kretsloppsmodeller där avfalls-, spillvatten- och energiflöden samordnas eller stadsplanering för offentliga rum och mötesplatser som samordnas med stadsplanering av trafiksystem. Blandade funktioner gynnar också kunskapsintensivt näringsliv och ger förutsättningar för ekonomisk tillväxt.

Arbetet med förstudien och dess förslag har lagt en god grund för ett samordnat arbetssätt i utvecklingen av Vilans strandäng.

Delegationen för hållbara städer anger sammanfattningsvis följande steg för en hållbar stad:

Färdriktning

Klimathotet och begränsade naturresurser tydliggör vilka ramar och villkor som städerna och stadslivet måste anpassas till. Först och främst måste utsläppen av växthusgaser reduceras. Generellt måste färdriktningen vara hushållning med energi och råvaror mot en effektiv och kretsloppsanpassad produktion och drift. Färdriktningen är hållbarhetens mera konkreta och mätbara dimension.

Tempo

Klimathotet kräver ett snabbt och beslutamt agerande. Det är en långvarig process att anpassa varuproduktion, befintligt byggnadsbestånd, trafiksystem och annan infrastruktur samt konsumtionsmönster till de ramar och begränsningar som är nödvändiga. Tempot i omställningen kommer att variera för olika områden, beroende på teknikgenombrott, kostnader och villigheten att ändra beteenden och konsumtionsmönster. Vilket tempo vi förmår att hålla beror på marknadens stöd för omställning och, inte minst, på tuffa politiska prioriteringar.

Värdegrund

Den snabba och omfattande omställning som krävs kommer inte att förverkligas om den enbart beskrivs utifrån en teknisk och ekonomisk kalkyl, relaterad till mätbara mål. I omställningen måste också sociala och kulturella värden beaktas i varje steg. En levande dialog måste föras i samhället mellan medborgare och politiker om vilka värden som omställningen ska sikta på. En majoritet av jordens människor lever sina liv i urban miljö och den bör därför utformas för att ge största möjliga livskvalitet i livets olika skeden. Stadslivet handlar för den enskilde till stor del om att kunna hantera vardagen och att leva ett gott liv med trygghet, hälsa, rättvisa, gemenskap, personlig frihet och handlingsutrymme, men också om stadens attraktion i boende och stadsmiljö. Värdegrunden måste hela tiden diskuteras, utvecklas och säkras i överväganden under processens gång.

Förstudiens metod och utförande

Förstudien

Kristianstad kommun beviljades år 2012 bidrag från *Delegationen för hållbara städer* (DHS) för genomförandet av en förstudie av åtgärder som främjar hållbar stadsutveckling på ett pilotområde: nordöstra delen av Vilan¹, i Kristianstad. Förstudien genomfördes till största delen under 2014 och 2015.

Ambitionen är att skapa en attraktiv och levande stadsdel i centrala Kristianstad som balanserar sociala och ekonomiska frågor samtidigt som omkringliggande naturmiljöer stärks.

Varför Vilans strandäng?

Kristianstads kommun befinner sig i en växande region som genomgår stora förändringar. Stadens naturnära profil har på senare år stärkts genom den lyckade satsningen på naturum Vattenriket och turismen inom Biosfärområde Kristianstads Vattenrike.

Vilans strandängs läge, nära natur och stadskärnan, talar för goda förutsättningar för en hållbar stadsstruktur. Stadsdelen kan bli en drivkraft i utvecklingen av ett hållbart Kristianstad, i en växande region. På Vilans strandäng finns möjligheten att genom åtgärder för samverkan, hållbarhet och en hög kvalitet i arkitektur, gestaltning och genomförande få ytterligare en attraktion inom Vattenriket.

Tankarna på att utveckla området har funnits länge inom kommunen. I den fördjupade översiktsplanen för Kristianstad stad, KF 090609, anges området vara lämpligt för blandad och förtätad stadsutveckling med särskilt intressanta zoner för natur- och bebyggelseutveckling närmast Helge å.

Syfte

Syftet med förstudien har varit att skapa en tvärsektorieell debatt om hållbar stadsutveckling i Kristianstad med Vilans strandäng som exempel och att fastställa principer för att uppnå visionen om en hållbar stad.

Utgångspunkten är att intentionen om och arbetet med att nå hållbar stadsutveckling framhålls tidigt i planeringsskedet. Först sätter vi fokus på hållbarhetsfrågorna och fastställer utvecklingsprinciper, innan den traditionella planeringsprocessen tar vid. En förstudie med fokus på hållbar utveckling av en stadsdel ligger utöver kommunens gängse arbetsätt, vilket var ett av DHS:s krav för att bevilja bidrag.

1 Området fick 2013-04-25 KFN § 54 namnet Vilans strandäng, denna benämning kommer att användas i denna rapport.

Genom bidraget har kommunen kunnat arbeta eftertänksamt. Det har gett möjligheten att jobba sektorsöverskridande, bjuda in andra aktörer och prova nya arbetsmetoder. En viktig aspekt av förstudien har också varit möjligheten att definiera hållbarhetsfrågorna på djupet och relatera dem till platsen.

Projekt mål

I ansökan om bidrag till förstudien anges följande fyra projekt mål:

1. Arbeta fram mål/kriterier/principer för en hållbar, vitaliserande, stadsutveckling på Vilans strandäng utifrån de tre hållbarhetsaspekterna.
2. Bidra till att förändringar i attityder och uppbyggnad av kunskap gällande boende och trafik för en mer hållbar stadsdel. Målgruppen är näringsliv, tjänstemän, politiker och allmänhet.
3. Utveckla/starta upp en arbetsmetod, Kristianstadsmetod, för hållbar stadsutveckling. Berörda aktörer är kommun, högskola/forskning och näringsliv.
4. Sprida och ta del av kunskap. Kontinuerlig process för ständig utveckling; kommunalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Kommunala arbets- och projektgrupper

För genomförandet av studien bildades en arbetsgrupp med representanter från stadsbyggnadskontoret och kommunledningskontoret. Som stöd och förankring i arbetet sattes en projektgrupp samman med representanter från olika kommunala sektorer som folkhälsa, mark- och exploatering, bygglov, fysisk planering, energi- och klimatfrågor, trafik, infrastruktur, kultur och fritid, omsorg, arbete och välfärd, miljö, biosfärområde, stadsantikvarie, ekologi och det offentliga rummet. För deltagare i grupperna se bilaga 1.

Delegationen och Boverkets roll

I och med beviljandet av bidrag för förstudien från DHS har kommunen förbundit sig att lägesrapportera till Boverket årligen samt slutrapportera vid förstudiens slut (hösten 2015). Rapporterna är underlag för Boverkets tillsyn av att projektet och att det följer de villkor som anges i förordning om statligt stöd för hållbara städer (SFS 2008:1407). Av lägesrapporten ska måluppfyllelsen för egna mål och för de nationella mål som har angetts i ansökan framgå. Lägesrapporter har lämnats och godkänts för åren 2013 och 2014.

Tillvägagångssätt

Utifrån förstudiens fyra projektmål inleddes sökandet efter goda exempel och inspiration i hur andra städer arbetar och har arbetat med hållbar stadsutveckling. Norra Djurgårdsstaden och Hammarby sjöstad i Stockholm, Hyllie och Västra hamnen i Malmö, Kvillebäcken i Göteborg, och Lomma hamn var några referensprojekt som diskuterades.

Tidigt diskuterades även intressanta nätverk som kommunen redan ingår i och som var av vikt för projektet, exempelvis SUD (Skånska Sustainable urban development), Resilient Cities, Klimatkommunerna och Healthy Cities.

Exemplet Köpenhamn

Köpenhamn har en uttalad ambition att vara världsledande på hållbarhet ur ekonomisk, social och ekologisk aspekt. Ambitionen är att Köpenhamn ska vara en föregångare och fungera som inspiration för storstäder världen över. Därför ska alla stadsutvecklingsprojekt "hållbarhetscheckas". Hållbarhet ska vara ett viktigt tema i dialogen med projektutvecklare från första idén till färdig stadsbebyggelse. Till hjälp har ett hållbarhetsverktyg utvecklats för att säkra att projekten stöder en hållbar utveckling.

Arbetsgruppen valde att vidareutveckla Köpenhamns hållbarhetsverktyg. Köpenhamns ambition och arbetsmetod är ett intressant, användbart och ett handlingsinriktat angreppssätt för att samla de kommunala kompetenserna och få alla att verka mot samma hållbarhetsmål. Att Köpenhamns hållbarhetsverktyg skulle användas har varit en ram och utgångspunkt för arbetet med förstudien.

Förstudiens tillvägagångssätt

Utifrån Köpenhamns hållbarhetsverktyg har en metod arbetats fram som anpassades efter Kristianstads förutsättningar. Staden Kristianstad, och Vilans strandäng i synnerhet, har en helt annan skala än Köpenhamn. Kristianstad är en mindre stad, här finns mindre resurser men samtidigt är det kortare avstånd mellan förvaltningar och projekt. Kristianstad har också relativt stora resurser och kunskap om den ekologiska hållbarheten. Samtidigt har kommunen stora naturtillgångar och mycket som är skyddsvärt och ömtåligt. Detta innebär ett annat fokus än i Köpenhamn. Den kommunala organisationen har också andra underlag och ett annat inarbetat arbetssätt att utgå ifrån.

Nätverk, relevanta för förstudien, som kommunen var del av under arbetets gång:

SUD: Ett sk kluster av skånebaserade företag, kommuner och universitet med syfte att exportera samlad kunskap och erfarenhet inom hållbart stadsbyggande.

Klimatkommunerna: En förening för kommuner, landsting och regioner som jobbar aktivt med lokalt klimatarbete. Syftet är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige. En pådrivande aktör för det nationella klimatarbetet. Medlemmarna sprider information och erfarenheter om lokalt klimatarbete och höjer kunskapen om klimatproblematiken och har internationella samarbeten.

Healthy cities: Ett nätverket som vill förbättra hållbarheten genom ett systematiskt arbete med befolkningens hälsa och välmående genom att ha människans villkor och jämlikhet i centrum för fysisk och social planering. Medlemmar är svenska kommuner och regioner.

Förstudien i förhållande till efterkommande planerings- och genomförandeskeden.

Inspirerade av Köpenhamns arbete utformade arbetsgruppen följande idé kring genomförandet av förstudien:

Samarbete

- För att öka kunskapen samarbetar arbetsgruppen med ett annat projekt som fått bidrag från delegationen: Skånska SUD² (se förklaring på föregående sida).
- Arbetsgruppen tar in processtöd från konsult med god kunskap av processledning och hållbar stadsutveckling.

Utformning av verktyget

- En politisk vision med en ambitionsnivå för hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng ska sättas. Visionen ska vara vägledande för förstudiens genomförande.
- En tvärssektoriell dialog förs med utgångspunkt i den politiska visionen. Dialogen hålls i workshopform där forskning, högskola, näringsliv och kommun är representerade. Syftet är att gemensamt identifiera de mål och tillhörande kriterier som krävs för en hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng.

- De sektorsövergripande dialogtillfällena ska präglas av en öppen stämning med högt i tak. För att höja kunskapen, inspirera, skapa gemensamma utgångspunkter och utmana deltagarnas föreställningar ska de inbjudna experterna bidra med den absoluta framkanten inom sina respektive arbetsfält.

Resultatet

- Förstudiens successiva utvärdering och dokumentation görs av arbetsgruppen.
- Projektbeskrivning, resultatet av genomförd dialogprocess, dokumentation av aktiviteter och workshops ska tillsammans med en utvärdering sammanställas och presenteras i denna rapport.

Tillvägagångssättet och så småningom upplägget togs fram med stöd av projektgruppen och konsulter som processtöd³.

---

2 Se förklaring på föregående sida

---

3 Fojab arkitekter Malmö och Trivector Lund

Vattnet är en del av Vilans strandäng, här exempel på stora mängder vatten vintern 2002.

Arbetets upplägg

Förarbetet som bestod av planering och utformning av studien samt intern förankring av idén och genomförandet startades upp under 2013. I juni 2014 hölls den första workshopen där den politiska ambitionen och visionen togs fram. Den sista återkopplingen med politiker inom ramen för studien hölls i januari 2015. Workshopen genomfördes med processtöd av konsulter med erfarenhet av processer och hållbarhet. Sammanställningen av arbetet i form av denna rapport slutfördes i juli 2015.

Politisk ambitionsnivå

Det första steget var en workshop där kommunala politiker och tjänstemän med olika ansvarsområden tillsammans satte en ambitionsnivå för hållbarheten för Vilans strandäng. Utgångspunkten var en fråga: *Hur långt ska vi nå?*

Resultatet blev en vision för platsen (se kapitel 3) som präglades av en tydlig vilja att utveckla Vilans strandäng till ett hållbart område i toppklass. Visionen satte en hög ambitionsnivå för det fortsatta arbetet.

Workshops om hållbar utveckling

Med den politiska visionen som utgångspunkt och måttstock arbetades mål och kriterier för hållbar stadsutveckling på området fram genom tre sektorsöverskridande workshops.

Workshopen hade de tre hållbarhetsaspekterna som utgångspunkt: ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet på Vilans strandäng. De hölls med samma deltagare för att på så sätt öka kunskapen och förståelsen inom alla tre fälten. För Vilans strandäng bedömdes aspekten kulturell hållbarhet kunna integreras i den sociala såväl som i den ekologiska hållbarhetsaspekten.

Enligt Köpenhamnsmodellen delades varje hållbarhetsaspekt in i olika teman. Här skedde en anpassning till Kristianstads förhållanden. De teman som valdes bedömdes vara av vikt för Kristianstad och ha bäring på stadsbyggnad och fysisk planering. Urvalet av teman gjordes i samarbete med projektgruppen.

Varje workshop inleddes med att det kommunala biosfärkontoret gav sin syn på den aktuella hållbarhetsaspekten, utifrån perspektivet Biosfärområde Kristianstads Vattenrike.

Resultatet av workshopen var sammanlagt 79 kriterier per hållbarhetstema som fungerade som grund för utformningen av hållbarhetsverktyget. I workshopen förankrades den politiska ambitionen/ visionen och kriterierna visade vad som är viktigt när kommunen senare ska gå vidare i dialog med exempelvis entreprenörer och medborgare.

Bearbetning, värdering och visualisering

Resultatet av varje workshop bearbetades och sammanställdes av arbetsgruppen. Framtagna mål och kriterier bedömdes utifrån hur innovativa de var i förhållande till uppfyllelsen av visionen.

Varje bearbetning av respektive workshop diskuterades och förankrades med projektgruppen som gav sin syn på både workshopens genomförande och på bearbetningen av resultatet.

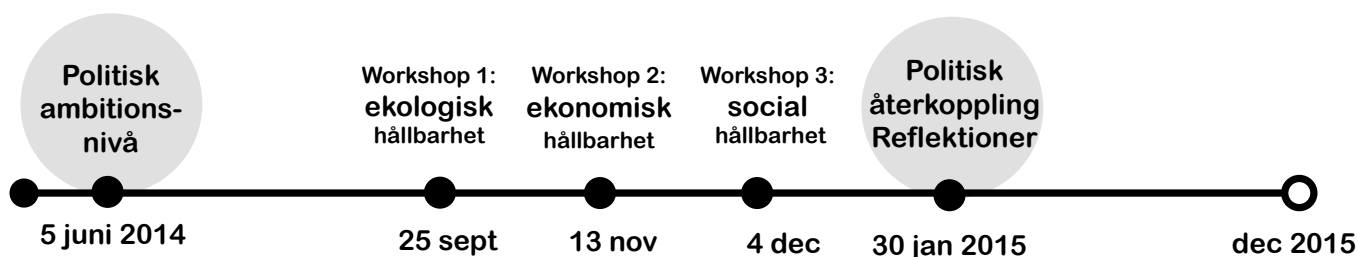
Återkoppling till politisk ambition

Gruppen av politiker och tjänstemän från den inledande workshopen om visionen för området återsamlades sedan för att diskutera resultatet av mål- och kriteriearbetet. Hade resultatet nått upp till den politiska ambitionsnivån som satts för den hållbara utvecklingen av området? Vidare diskuterades frågan om kommunen är redo att gå vidare och utveckla området med samma höga ambitionsnivå.

Diskussion resulterade i ett medskick och kompletteringar till färdigställandet av förstudien: visionen, målen, kriterierna och verktyget.

Slutförande av förstudien

Förstudien slutfördes genom att processen och resultatet sammanställs och analyserades i denna rapport.

Tidslinje på arbetets upplägg.

Resultat av träffar och workshops

Här följer en redovisning av resultatet från de två workshoppen med politiker och de tre workshoppen om hållbarhetsaspekterna. *1 del 3 redovisas det bearbetade resultatet av detta arbete.*

Möte 1: Politisk ambitionsnivå för hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng

Deltagare på den första workshoppen var politiska representanter från samtliga kommunala nämnder och bolag, chefer för kommunala förvaltningar och bolag, förstudiens projektgrupp och arbetsgrupp samt processtödet.⁴

Workshoppens uttalade huvudsyfte var att gemensamt arbeta fram en hållbarhetsambition för Vilans strandäng. Denna vision skulle sedan utgöra ambitionsnivån för det fortsatta arbetet. För att nå detta syfte var målet för dagen också att öka förståelsen för innebörden av hållbar stadsutveckling i en stad av Kristianstads storlek utifrån de globala trender och utmaningar alla städer står inför. Målet var också att förankra och få ett brett erkännande för arbetet och inriktningen av förstudien.

Arbetsgruppen och processtödet arbetade med stöd av projektgruppen fram mötets upplägg. Workshoppen inleddes med en inspirationsföreläsning av Hans Abrahamsson, docent vid urbana studier vid Göteborgs universitet, med titeln *Vår tids stora samhällsomdaning. Ett freds- och utvecklingsperspektiv på den sociala hållbarhetens förutsättningar*. Diskussionerna präglades av öppenhet och engagemang för den hållbara utvecklingen på platsen.

Resultatet av dagen formulerades i följande sammanfattande punkter:

- Vilans strandäng skall hålla toppklass vad gäller hållbarhet. Det vi skapar här skall bli en internationell förebild i Kristianstadsskalan. Utvecklingen skall utgå ifrån hälsofrämjande värden. Området skall genom sin höga kvalitet bli en del i marknadsföringen av staden Kristianstad och Vattenriket.
- Platsen skall genomströmmas av biosfärområdets värden. Som en del av Kristianstads Vattenrike skall Vilans strandäng bli ett av Europas viktigaste besöksmål när det gäller hållbar stadsutveckling. Vilans strandäng antar biosfärområdets utmaning; dels att visa hur vi bygger stad

genom att kombinera bevarande och utveckling, dels genom att utgöra ett pilotområde där nya metoder och kunskap testas för att nå en långsiktig hållbar samhällsutveckling. Hela biosfärområdet, där Vilans strandäng ingår, ska utgöra ett inspirerande och gott exempel på detta.

- Platsens unika värden skall identifieras och stärkas. Värdena ska framhävas och förstärkas i stadsplan, byggnader, funktioner och mötesplatser. Vattnet, våtmarkerna, växt- och djurarterna, naturum, kulturen, närheten till stationen och centrum, närheten till stadsmyllret och till lugnet i naturen. Stadsdelen ska utformas, fyllas och användas på ett sätt som gynnar och inspirerar den enskildes val till en hållbar livsstil.
- Vilans strandäng skall byggas för alla, vattnet skall vara tillgängligt för alla. Här skall göras plats för nya och befintliga kommuninnevånare. På området skall det finnas plats för boende, verksamheter, grönska, service, kultur och fritid. En känsla av tät stad ska präglade platsen. Vi vill ha en mix av boendeformer. Mötesplatser skall finnas i området och kring vattnet. Området skall vara vackert, integrerat och fyllt med härlighetsvärden. De som bor och verkar i området, och i hela Kristianstad, skall känna en stolthet över Vilans strandäng.
- Vilans strandäng skall utvecklas och formas i en öppen planeringsprocess. Lika viktigt som att följa plan- och bygglagen är det att följa barnkonventionen. Genom planeringsprocessen arbetar vi med sociala investeringar i staden. Under planeringstiden arbetar vi även för att på olika sätt upplåta platsen till medborgarna att använda och fylla med innehåll.
- Området skall vara navet i den västra delen av staden, och ha en sammanlänkande funktion. Stadsdelen skall utgöra ett tillskott till stadslivet. När vi planlägger området tänker vi helhet: 360/365-stadsdel. Vilans strandäng är en del av staden och sträcker ut, når och krokas i Charlottesborg, Vilan, Långebro, Kristianstadslänken, Härlövsängar och -backar, ån och centrum. Vilans strandäng länkar de västra stadsdelarna till stadens centrum.
- Vilans strandäng utgör en viktig del i en större grön helhet. De ekologiska värdena ska gynnas och utvecklas. Andra – många- arter skall få plats. Områdets gröna miljöer skall vara framträdande, tydligt kopplas med omgivande natur och vara ryggraden i länkningen mellan västra och östra delarna av staden. Växtval görs utifrån befintlig flora och fauna.

4 För deltagarlista se bilaga 4

Deltagare från den första politiska träffen i juni 2014 som resluterade i en vision med hög ambition för hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng.

Workshop1: ekologiskt hållbar stadsutveckling, tema: *Biologisk mångfald i urbana miljöer*

NIVÅ 5

Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. *Habitatsanpassning och förstärkning av den biologiska mångfalden*

Steg 1: Beskrivning av nuläget ska göras genom en inventering av platsen och omgivande habitat . Sårbarheten för den biologiska mångfalden inom området ska kartläggas. Värden och nyckelarter ska identifieras. Steg 2: Utformning och innehåll skall göras med hänsyn till platsens naturvärden och de potentiella naturvärden som kan uppnås på denna plats. Utformning (byggnader, offentliga platser, mjuka och hårda byggstenar) som bygger på inventeringen – habitatanpassning (konnektivitet), utifrån nyckelarter och nyckelvärden. Steg 3: Mål för skötsel av området: nyckelarter ska gynnas och skötsel ska ske med koppling till kulturella brukningsmetoder typiska för området.

2. *Platsunika grönbå system som ansluter till omgivningen*

T ex; vatten- och biotopboulevard. Motsatsen till en väg. Här finns inte hinder för den biologiska mångfalden. Begreppet behöver fyllas. Går genom social, ekologisk, ekonomisk. T ex; Urban strandäng (fyll begreppet modern strandäng)

3. *En fortlöpande utvärdering av målen för de ekologiska hållbarhetskriterierna* ska göras efter projektets genomförande. Utvärdering görs kontinuerligt under hela processen.

NIVÅ 4

Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

4. Från översvämningshot till tillgång

Använd stadsdelen som del i stadens översvämningskydd genom kombination av flera åtgärder t ex översilning, öppna system, fysiska temporära skydd, pumpar. Andelen vattenyta (både Helge Å och dagvatten) ökas. Behöver vi skriva det skarpare? (biologisk mångfald eller energi o kretslopp?)

5. Vidareutveckling av gröna tak, gröna väggar etc utifrån habitatstanken.

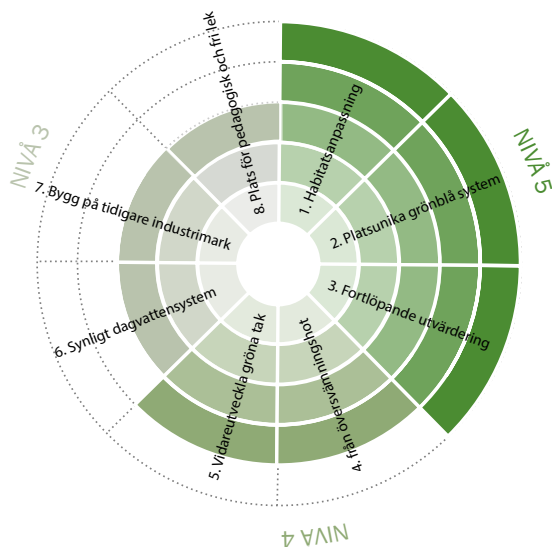
NIVÅ 3

Standard.
Stödjer visionen.

6. Dagvattensystemet ska vara synliga och renas på plats, dvs slutet system av rening som inte behöver anslutas till kommunala nätet.

7. Bygg på tidigare industrimark, hårdgöra så lite som möjligt av icke ianspråktagen mark. Offentliga platser sammankopplas i form av system av spänger, mötesplatser, paviljonger på pålar. Ger artrika strandkanter/zoner.

8. Plats för pedagogisk och fri lek i området som ger kunskap om och underlättar grundläggande förståelse för den biologiska mångfalden.

Värderingen av kriterierna visualiserad i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Workshop1: ekologiskt hållbar stadsutveckling, tema: Transporter

NIVÅ 5

Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. Max 1/3 bilresor till/från/inom? området. Ett område där man kan bo och verka utan bil. (ex på hur: trafik/p-plats/hälsopolicy)
2. Cykelprofil! "Enklare än att ta bilen." Diffrensierat cykelnätverk ex cykelmotorvägar, p-cykelnorm, nära cykelgarage/garderob, hög kvalitet på gemensamma cykelfaciliteter. Bidrar till lägre bil-platsbelastning på stadens övriga system. Cykel-stråk ansluter och servar angränsande områden (ex Charlottesborg, Långebro/Härlöv, Hedentorp, naturum, Härlövs ängar och Tivoli backar, centrum). Krav på god konnektivitet med omgivande cykelvägar (ex på hur; cykelpolicy/plan del av trafikpolicyn, ändrad p-norm i staden, ytterligare bro över ån för cyklister).
3. Fungerande transportmedelspooler som en del av hyran/ägandet av bostad eller lokal. Bilpool inkluderar alltid cykelpool. Miljövänliga drivmedelsbilar och varierade cykeltyper som alternativ till användandet av bil, ex lådcyklar.
4. Kontinuerlig uppföljning av trafiksituationen av tekniska och praktiska lösningar. Arbetet ska präglas utav ambitionen att hålla sig i framkant med omvärldsspaningar och bevakningar.

NIVÅ 4

Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

5. Differentierat gångnätverk ex gena och tydliga för passage och transport som ansluter till mindre och upplevelserika och lekvänliga flanörstråk.
6. Underlätta rörelsen i vardagen genom att planera för att service, dagligvaror, boende, fritid och arbete ska finnas "nära" - i avstånd och tid. Flexibilitet i utformning och sammankopplade stråk och noder.

NIVÅ 3

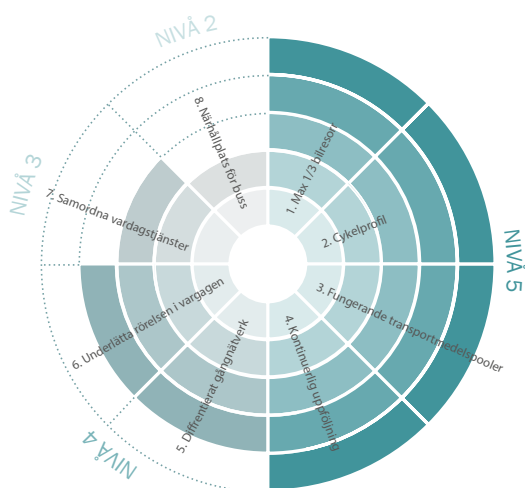
Standard.
Stödjer visionen.

7. Samordning av vissa vardagstjänster, t ex livsmedelshantering. (t ex jordkällare, utbyggda tjänster för ex. livsmedelsleveranser.)

NIVÅ 2

Under standard. Förhåller sig till visionen men inte på ett tillfredställande sätt.

8. Närhållplats för buss ska finnas på Långebrogatan i god anslutning till området.

Värderingen av kriterierna visualiserad i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Workshop1: ekologiskt hållbar stadsutveckling, tema: Markanvändning

NIVÅ 5

Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. Vilans strandäng - en resurs för hela staden. Tydligt och tillgängligt å-rum. Offentliga stråk som ansluter och kopplar på omgivningen, offentliga mötespunkter, byggnader som kan rymma flera funktioner. Stadsstruktur, byggnader och platser anspelar och speglar biosfärområdets värden. Långsiktigt hållbara materialval. Pilotområde som föregångare väcker intresse och nyfikenhet. Komplement till centrums utbud av kommersiell service och handel. En platsunik offentlig funktion. Utformning och funktion ska locka och gynna boende och verksamma i omgivade stadsdelar.

NIVÅ 4

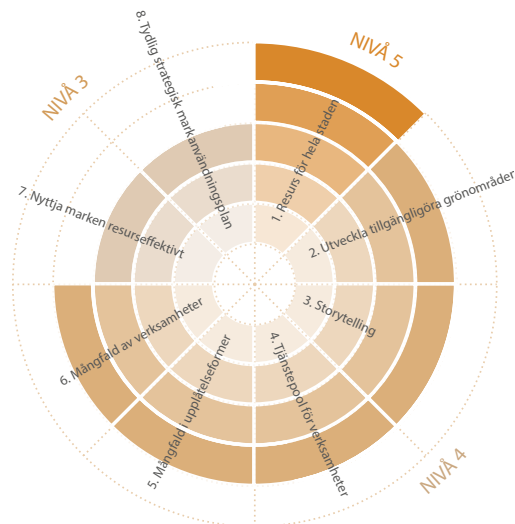
Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

2. Utveckla, framhäva och tillgängliggöra omgivande rekreationsområden och habitat genom skapa nya anslutningar till omgivningen. Stadsdelen i sig utgör en ny pusselbit i stadens rekreationsnätverk av natur och vatten. Kompensationsåtgärder inom stadsdelen.
3. Storytelling kring området, identifiera stadsdelen, placebranding varav en av benen är biosfärområdet och vatten. Engagera nuvarande och framtida fastighetsägare, hyresgäster, föreningsliv i utvecklingen av området - både under planeringen och under genomförandefasen. Verksamheterna bidrar starkt till profilen. (annat ben Vilanbornas stolthet?)
4. Tjänstepool för verksamheter ska finnas som service för småföretagen, flexibla byggnader som kan hysa bostäder och kontor/service/handel. Ex bokaler. Spara på/dela på material och utrustning.
5. Mångfald i upplåtelseformer: olika ägandeformer, hyresrätter, prisättning, lägenhetsstorlekar, flexibelt byggande, flexibla lägenheter, flera boendemålgrupper .
6. Mångfald bland verksamheterna: utgår från dagens verksamheter och föreningsliv, skapa plats för kompletterande/stödande verksamheter/kluster, inkorporera och anpassa till framtida stadsstruktur. Service, kontor och viss handel men även mindre verkstäder, livsmedelshantering - fokus småföretag. (ekologi?) Fler läggs ihop? 7+4+6+1

NIVÅ 3

Standard.
Stödjer visionen.

7. Nyttja marken resurseffektivt och för det platsen är mest lämpad för. Där mark tas in anspråk för bebyggelse ska det göras på bästa möjliga sätt utifrån biosfärområdets värden. Nyttja höjden, taken, väggarna, tänk flerdimensionellt. En grönskande stadsdel.
8. Tydlig, strategisk övergripande plan för stadsdelen. Planera hela området, dela in området i etapper och bygg etapperna så det fungerar med befintliga verksamheter. Etapputbyggnaderna ska även kunna hantera eventuella förändringar i ägar- och verksamhetsstruktur.

Värderingen av kriterierna visualiserad i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Workshop1: ekologiskt hållbar stadsutveckling, tema: Markanvändning

NIVÅ 5

Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. Området skall vara fossilbränslefritt. Bilpool med el/biogas/sol. Självförsörjande på förbrukningsel solceller, tippen kan utnyttjas för mjuka solceller, vindkraftverk i skyltningssyfte, strömningkraft från Helge å. Använda grönska och ån för att minska kyl- och värmebehov? Grönstruktur som buffert?
2. Kontinuerlig uppföljning av energiåtgång, utsläpp, system, tekniska och praktiska lösningar. Arbetet ska präglas utav ambitionen att hålla sig i framkant med omvärlden. Redovisa fotavtrycket och jämföra med andra områden.

NIVÅ 4

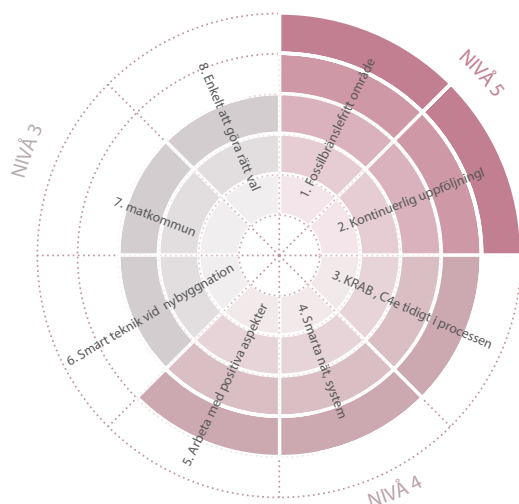
Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

3. KRAB och C4 Energi skall vara med tidigt i planeringen för att bidra med lösningar och omvärldsbevakning. Fraktionshämtning vid hushållen. Separat ledning för organiskt avfall i anslutning till hushållen för att undvika blandningen av svartvatten och mat. Titta på det lokala kretsloppet. Planera dimensioneringen av rören.
4. Smarta nät! /Smarta system? Solenergi - lagring av överskott /Skapa energilager för solceller (vatten, vind). Smarta nät kräver rätt dimensionering av elnätet, C4 Energi bör vara med tidigt i planeringen.
5. Arbeta med positiva aspekter-motivera byggherrar! Ta in byggherrar tidigt och efterfråga lösningar.

NIVÅ 3

Standard.
Stödjer visionen.

6. Utnyttja möjligheterna vid nybyggnation. Bygg in smart teknik i fastigheterna. Sunda och hållbara material för ekologisk hållbarhet och god hälsa. Bra byggsystem över lång tid, även underhåll & anpassning till nya system. Lifecycleanalys bör göras.
7. Framhäv Kristianstad som matkommun, närproducerat. Odlingslotter. Ekosystemtjänster.
8. Planera för att göra de hållbara valen till de enkla valen. Påverka beteenden och vanor, enskilda mätsystem, appar. Se sin egen roll i det stora "ingen, allas problem", Sopsortering - det måste vara enkelt att göra rätt. Gör avfallshanteringen i offentliga miljöer mer hållbar. Tydligheten är viktig. Minska avfallsflödena.

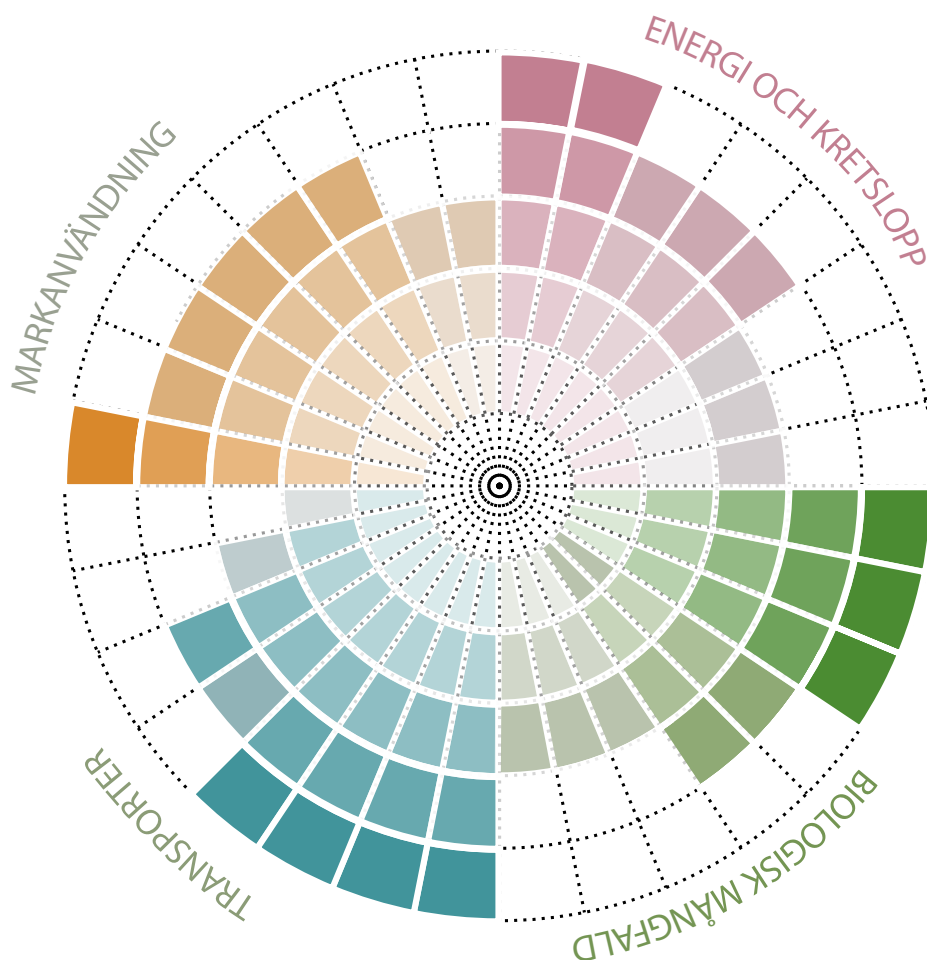

Värderingen av kriterierna visualiserad i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Resultatet.

När alla värderingar läggs samman framgår det att inom alla teman finns minst ett förslag på mål eller kriterium av innovativ art, d v s betyg fem. Av 32 mål/kriterier förhåller sig 15 stycken till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter, best practice, d v s över standard betyg fyra.

Den sammanlagda bilden visar på en stor potential i att kunna utveckla Vilans strandäng på ett ekologiskt långsiktigt hållbart sätt.

Färgfälten representerar betygsskalan:

- 5 - Innovativt.
- 4 - Över standard.
- 3 - Standard.
- 2 - Under standard.
- 1 - Oacceptabelt.

Workshop 2: ekonomiskt hållbar stadsutveckling, tema: *Samhällsekonomi*

NIVÅ 5

Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. Upprättande av "innovationsupphandling"/hållbarhetsfond. Varje enskild insats, delprojekt eller åtgärd erbjuds ta del av hållbarhetsfonden/innovationsupphandlingen. De ska svara på hur det enskilda projektet bidrar till uppfyllelse av visionen, dvs alla tre hållbarhetshänsynen i hållbarhetsverktyget.

NIVÅ 4

Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

2. "Hälsotal - humankapital. Utveckla detta pilotområde genom att använda människors utbildning, färdigheter, talanger, kompetenser. Med syfte att bibehålla/höja humankapitalets nivåer.
3. Mångfald - komplement till övriga staden. Gällande innehåll och utformning av den fysiska strukturen (byggnader, gator, torg, parker). Gällande jämställdhet och jämlikhet, integration, arbetsplatsmöjligheter.... Steg 1: Beskrivning av nuläget av platsen, omgivningen och övriga staden. Steg 2: Utformning och innehåll skall göras med hänsyn till platsen och de potentiella naturvärden som kan uppnås på denna plats
4. Värdering av ekosystemtjänster. Vilka ekosystemtjänster kan/ska rymmas inom föreslagna gröna strukturer. Vilka värden medför de?
5. Konsekvensanalyser/fortlöpande utvärderingar. Socioekonomiska, jämställdhet, jämlikhet, integration, energi, trafik, hälsa

Workshop 2: ekonomiskt hållbar stadsutveckling, tema: *Kommunal ekonomi*

NIVÅ 5

Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. "Innovationsupphandling" - upprättande av hållbarhetsfond för Vilans strandäng.

NIVÅ 4

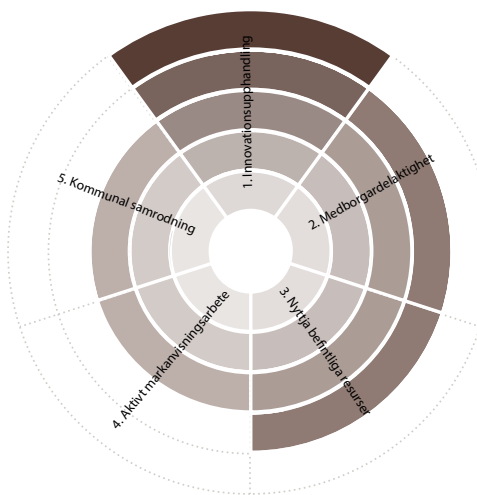
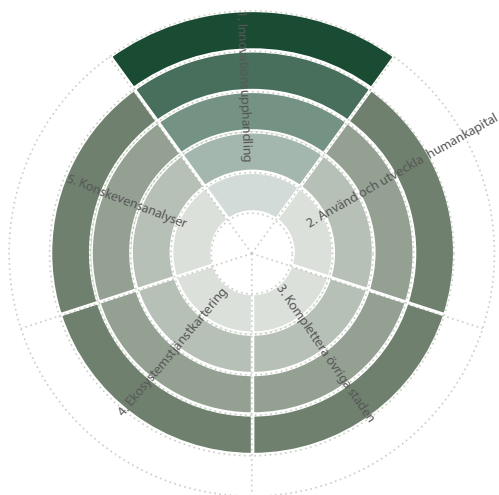
Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

2. Medborgardialog/delaktighet. Dialog på plats, innan och under tiden. Målgrupp för dialog?
3. Nyttjande av befintlig infrastruktur- bedömning av behov av nyinvestering. VA, energi, vägar, avfall, skola, kultur, mötesplatser.

NIVÅ 3

Standard.
Stödjer visionen.

4. Aktivt markanvisningsarbete. Öppenhet, insyn, tydlighet och långsiktighet mot externa aktörer.
5. Kommunal organisation och samordning. Säkerställande av att hållbarhetsambitionen lever vidare till genomförande.

Värderingen av kriterierna visualiserades i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Grön värderos: samhällsekonomi.

Rosa/brun värderos: kommunal ekonomi.

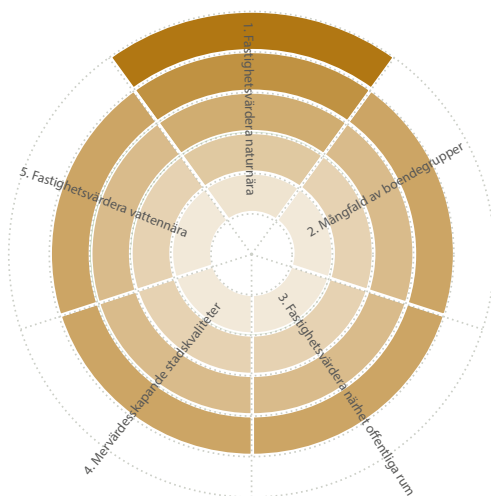
Workshop 2: ekonomiskt hållbar stadsutveckling, tema: *Projektekonomi*

NIVÅ 5 Toppklass, internationellt och i Kristianstadsskalan. Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

1. Fastighetsvärdering utifrån fysisk närhet, utsikt mm utifrån närhet till/tillgång till natur. Anknyta till habitatet. På vilket sätt anknyter och utvecklar det enskilda projektet till områdets habitat? På vilket sätt bidrar/tillför det enskilda projektet till att tillgängliggöra natur och rekreationsområdena?

NIVÅ 4 Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

2. Målgruppsanpassning utifrån mångfald av boendegrupper. Definition av målgrupper. I det enskilda projektet beskriva vilka målgrupper exploatören avser verka för. Krävs mer än en målgrupp per projekt för att nå visionen? För att nå "alla". Träffsäkerhet i kalkylerna.
3. Fastighetsvärdering utifrån fysisk närhet, utsikt mm utifrån närhet till/tillgång till offentliga platser, gator, torg, gcbanor mm. Definition av anslutning/närhet/tillgång till samt bjuda in omgivningen. På vilket sätt ansluter/ kopplas på/tillgängliggör det enskilda projektet till omkringliggande stadsdelar/områden, service, kultur, idrott, centralstationen, kollektivtrafik. Är det enskilda projektet inbjudande/barriäröverskridande för stadens övriga medborgare? Fastighetsvärdering utifrån fysisk närhet, orientering mm mot omgivningen. Trygghet, säkerhet, vandalisering,
4. Bidrag till ökade stadskvaliteter. På vilket sätt inarbetas mervärdeskapande stadskvaliteter av betydelse för hela Vilans strandäng?
5. Fastighetsvärdering utifrån fysisk närhet, utsikt mm utifrån närhet till/tillgång till vatten. Hur används vattnet som en tillgång? På vilket sätt bidrar/tillför det enskilda projektet till att tillgängliggöra/framhäva vatten för stadens medborgare/boende? Fastighetsvärdering utifrån fysisk närhet, utsikt mm. Hur hanterar det enskilda projektet vatten i förhållande till rening och översvämning? Vända teknisk utmaning till tillgång för fastigheten?

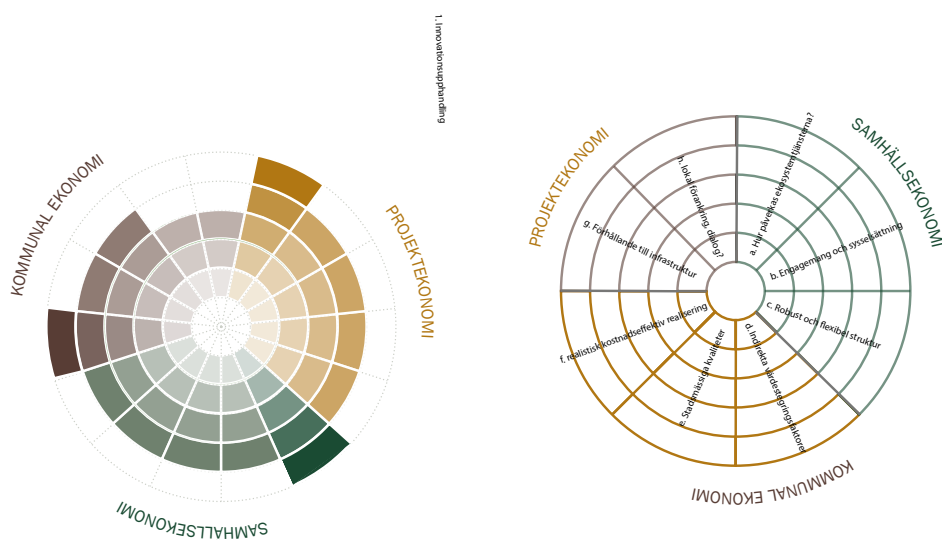
Värderingen av kriterierna visualiserades i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Sammanlagda resultatet

När alla teman läggs samman framgår det att inom alla teman finns ett förslag på mål eller kriterium av innovativ art, d v s betyg fem. Av 15 mål/kriterier förhåller sig 10 stycken till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter, best practice, d v s över standard betyg fyra.

Den sammanlagda bilden visar att det var svårare för deltagarna att föreslå mål och kriterier, både i mängd och nyskapande, än under den första workshopen om ekologiskt hållbar stadsutveckling.

Resultatet visar dock att det finns potential i att arbeta med ekonomiskt hållbar stadsutveckling på ett annorlunda och mer nyanserat sätt än vad det görs idag.

Färgfälten representerar betygsskalan:

5 - Innovativt.

4 - Över standard.

3 - Standard.

2 - Under standard.

1 - Oacceptabelt.

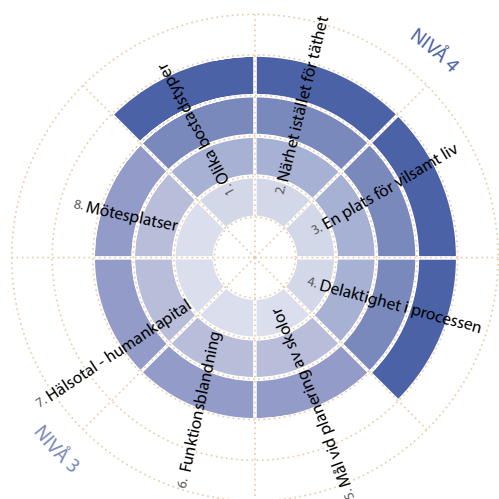
Workshop 3: socialt hållbar stadsutveckling, tema: Social mångfald

NIVÅ 4

1. Olika bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer som attraherar många av stadens medborgare/för alla bostadsbehov. Särskild omsorg om ekonomiskt svaga hushåll.
2. Närhet istället för täthet – människan i fokus. Tillgänglighet, trygghet, gemenskap. Småskaligt – stadsmässigt, den mänskliga skalan. Förbättra gång- och cykelkommunikationerna till området. Stråktänk för aktiviteter, tex tippen/vilans strandäng/Charlottesborg. säkra, effektiva stråk. Ansluta Tivoliparken. Jobba medvetet bort barriärer, både fysiska och mentala. Central gång- och cykelväg som är attraktiv/intressant i sig.
3. Hälsöfrämjande: Vilans strandäng – en plats för vilsamt liv.
4. Delaktighet i processen. Bjuda in befintliga verksamheter, fastighetsägare- vad kan ni bidra med för socialt hållbart Vilans strandäng? Medborgarinflytande/dialog - boende, föreningar, stadens medborgare. Förvaltningsövergripande arbete inom kommunen, modiga politiker, proaktivt arbet, förhålla oss till framtagna program, föp, fp mm. Ta platsen i besittning, pilotprojekt, spontangrej ex Gehl, Vinterparken

NIVÅ 3

5. Mål vid planering av skolor i området.
6. Funktionsblandning av boende, service och verksamheter. Barnen kan då se vuxna i olika arbetsplatser i närmiljön. Bevara det som går och utveckla, foga samman i ny struktur.
7. Hälsotal - humankapital. Utveckla detta pilotområde genom att använda människors utbildning, färdigheter, talanger, kompetenser. Med syfte att bibehålla/höja humankapitalets nivåer. Jämställd- likhetstal
8. Mötesplatser. Anledning att gå dit, vilanrodden, flytande trädgård, evenemang i vattnet. Rotonda, musikpaviljong. Urbanum - Parkum. Pockettorg, små gröna sittplatser, viktigt med ickekomersiella ytor. Stadsodling. Tivoli-triathlon. Inriktning på skolor, offentlig service. Mötesplatser ändamålsenliga för alla brukargrupper, utformade så att det är möjligt att gå, stå, sitta, leka och vila.

Värderingen av kriterierna visualiserades i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Workshop 2: socialt hållbar stadsutveckling, tema: Medborgarinflytande

NIVÅ 5

1. Provisoriska lösningar för test av olika projekt.
2. Offentlig kick-off för att köra igång projektet

NIVÅ 4

3. Prata med grannområden, inte bara lokalt.
4. Besökarundersökning till hur man ställer sig till olika projekt, tex kallbadhus, utegym.
5. Nå folk runt Max, Lidl, McDonalds, Willys.
6. Digitalt och på plats.
7. Flera språk, målgruppsanalys.
8. Kostnad? Avsätt tid och pengar nu.

Workshop 2: socialt hållbar stadsutveckling, tema: Identitet

NIVÅ 5

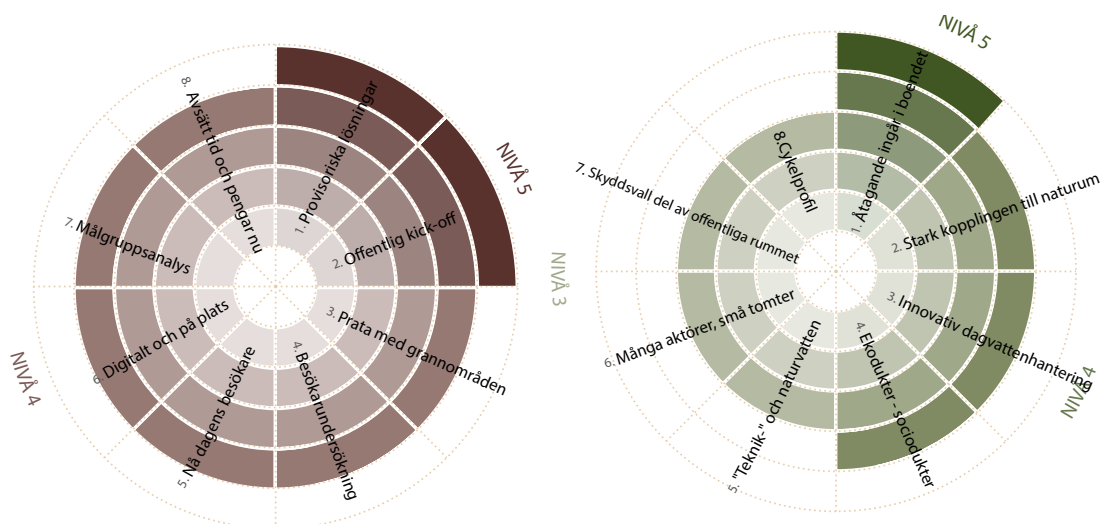
1. Åtagande ingår i boendet.

NIVÅ 4

2. Stark kopplingen till Naturums identitet. Synergi med vattenriket (4) Bygg på naturum, grönstruktur, hälsofrämjande.
3. Innovativ dagvattenhantering. Översvämningsbara hus. Kanal för vattenpassage och dagvattenmagasin
4. Ekodukter - sociodukt. Integrationspositivt område

NIVÅ 3

5. Lyft fram "teknik-" och naturvatten. Storytelling kring området, identifiera stadsdelen, placebranding varav en av benen är biosfärområdet och vatten. Engagera nuvarande och framtida fastighetsägare, hyresgäster, föreningsliv i utvecklingen av området - både under planeringen och under genomförandefasen. Verksamheterna bidrar starkt till profilen.
6. Många aktörer, små tomter.
7. Organisk vall som kan bli en amfiteater, träningsredskap, bastion, del av offentliga stadsrum.
8. Cykelprofil

Värderingen av kriterierna visualiserades i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

Brun värderos: medborgarinflytande.

Grön värderos: identitet.

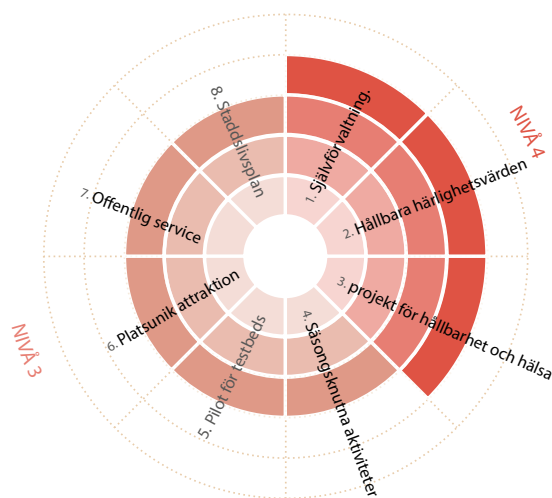
Workshop 3: socialt hållbar stadsutveckling, tema: Stadsdelens liv och rum

NIVÅ 4

1. Självförvaltning. Delaktighet, aktiviteter för boende och besökare
2. Hållbara härlighetsvärden. Bokstavligt och bildligt. (Lika mycket pengar på mötesplatser som materialval??). Ytor för att låta invånarna ta över ytan en tid, laglig gerillaverksamhet. Leendevärden. Skapa medel för utveckling av sociala aktiviteter. Omsorg om detaljer,
3. Prov av olika projekt för hållbarhet och hälsa.

NIVÅ 3

4. Säsongsknutna aktiviteter - flexibla ytor efter årstid, säsong, behov.
5. Pilotområde där medborgare får testa och som föregångare och väcker intresse och nyfikenhet. 2. programmering av området: arbetsplatser, boende, service, offentliga funktioner och komplement till centrums utbud av kommersiell service och handel. En platsunik offentlig funktion ska finnas (ex naturtorg, klimatrums, teknikmuseum, friluftsbad, temalekplats, urbana vattenriket.) Utformning och funktion ska locka och gynna boende, och verka i omgivande stadsdelar.
6. Platsunik attraktion. Utveckla vattnet till en attraktion för hela staden och koppla samman med stadens GC- struktur. Utöka promenadstråket kring tivolorundan, spång som gc-väg.
7. Offentlig service i området. Samhällsfunktioner skapar driv och mötesplatser
8. Stadslivsplan. Framtagande av en processplan för stegvis utveckling.

Värderingen av kriterierna visualiserades i en värderos. Färgfälten representerar nivåerna enligt ovan.

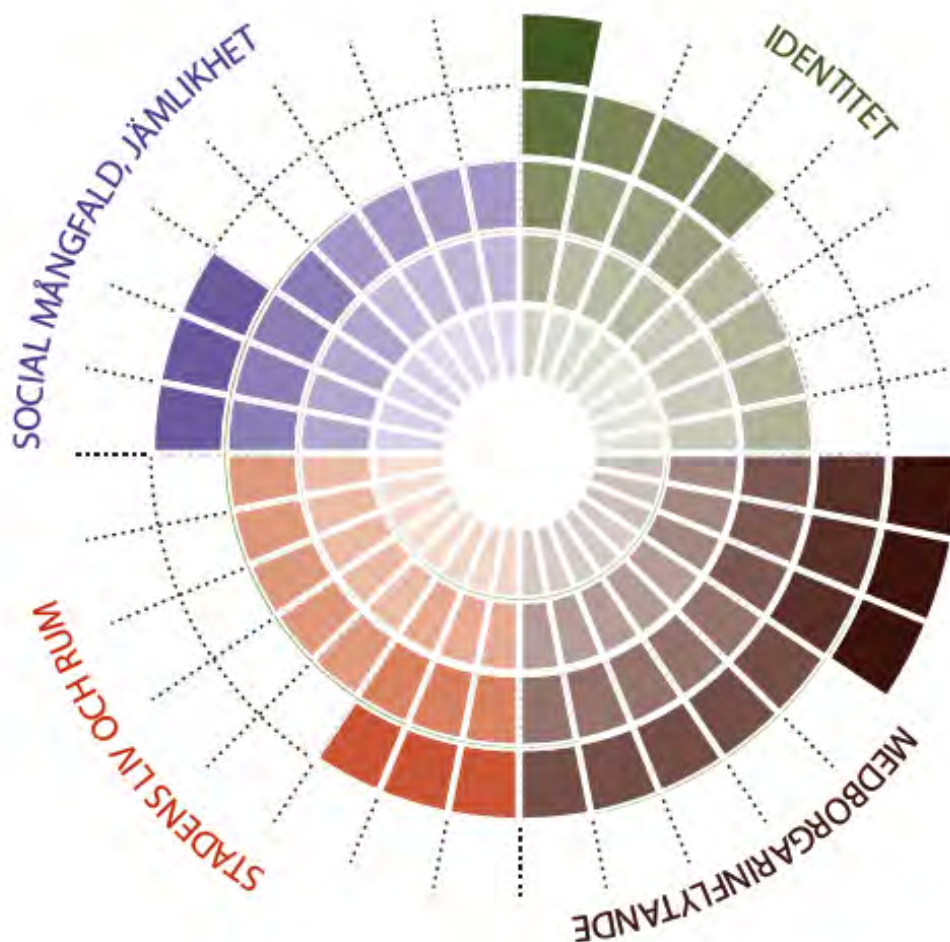

Sammanlagda resultatet

När alla teman läggs samman framgår det att endast fyra förslag på mål eller kriterier är av innovativ art, d v s betyg fem. Av 32 mål/kriterier förhåller sig 14 stycken till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter, best practice, d v s över standard betyg fyra.

Den sammanlagda bilden visar att det föreslogs en stor mängd av mål och kriterier men svårare att hitta de innovativa förhållningssätten.

Resultatet visar också på potentialen som finns att arbeta med socialt hållbar stadsutveckling på ett annorlunda sätt än vad det görs idag.

Färgfälten representerar betygsskalan:

- 5 - Innovativt.
- 4 - Över standard.
- 3 - Standard.
- 2 - Under standard.
- 1 - Oacceptabelt.

Möte 5: Politisk återkoppling och fortsatt arbete.

Deltagare på det sista mötet var i stort sett den politiska gruppen från möte 1⁸. Syftet var att gå igenom resultatet av workshoppen och diskutera hur väl kriterierna stämde överens med den politiska visionen. Frågan var också om kommunen var redo för att arbeta vidare med samma hållbarhetsambition.

Sammanfattning av återkopplingen:

- Biosfärområdet/begreppet behöver framhävas ännu tydligare bland målen och kriterierna. Det utgör ett av de viktigaste grundvärdena för den här platen.
- Den sociala hållbarhetsaspekten är inte tillräckligt tydligt i målen eller kriterierna. Dessa befinner sig dessutom på en för låg hållbarhetsambition. Även visionen behöver förtydligas avseende detta.
- Visionen upplevdes fortfarande bra och ambitionsnivån rätt, men eftersom utbyggnads målet är satt till 2030 är en viktig fråga hur kommunen håller det vid liv? Hur säkras processen så att kommunen fortsatt siktar åt rätt håll? Kommunen behöver fortsätta mot en viss konkretisering, men å andra sidan fortsätta den breda dialogen. Konkretisering av den fysiska strukturen och innehållet är viktig men viktigast är att inte tala om hur, utan ställa grundkrav.
- Kommunen är redo för nästa steg och arbetet har lett oss en bra bit på vägen. Förutom konkretiseringen var frågan; Hur närmar vi oss området mentalt? Vad händer på området under planerings- och byggtiden? Hur flyttar vi in tankar, idéer, funktioner och aktiviteter i området?

Diskussion kring detta blev ett medskick och komplement till färdigställandet av förstudien; visionen, målen, kriterierna och verktyget.

Slutsatser hållbarhetsaspekterna

I utformningen av workshoppen gjordes det försök att vikta de tre hållbarhetsaspekterna: bör kommunen satsa på den ekologiska hållbarheten, där vi har bred kunskap? Skall vi rikta in oss på den sociala hållbarheten, där vi ser stora utmaningar och stort behov av ökad kunskap? Hur behandlar vi den ekonomiska hållbarheten, som genomsyrar allt men ändå är svår att lyfta ur sitt sammanhang? Slutsatsen blev att samtliga tre hållbarhetsaspekter måste belysas, för att komma ett steg längre.

Resultatet från respektive workshop krävde omfattande bearbetningen och ytterligare eftertanke. Trots expertkunskap, engagemang och diskussion är det lätt att hamna i slentrian och föreslå det bekanta och beprövade.

Definitionen av ekologisk hållbarhet var något som gruppen snabbt kunde ta till sig och skapa förståelse för. Förslagen som kom fram var många och flera av dem kvantitativa, vilket passar modellen bra. Även gällande den sociala hållbarheten förstod gruppen snabbt vilka frågeställningar som behövde adresseras. Däremot var det svårare att föreslå innovativa mål och kriterier för hur det skulle prägla stadsutvecklingen. De här två hållbarhetsaspekterna var gruppdeltagarna vana att resonera kring i någon form.

I diskussionen om den ekonomiska hållbarheten hade deltagarna svårt att urskilja såväl problemställningarna som lösningar. Här fanns ett behov av kunskapsuppbyggnad för att bredda det traditionella ekonomiska perspektivet till att även omfatta t ex samhällsekonomi. Det stod tydligt att gruppdeltagarna, och möjligtvis är det en spegling av kommunala organisationen och samhället i stort, har en resa att göra gällande hur ett stadsbyggnadsprojekt kan vara projektekonomiskt attraktivt, samtidigt som det är kommunekonomiskt möjligt och samhällsekonomiskt lönsamt.

---

8 Det politiska valet hösten 2014 ledde till en omfördelning av personer och roller, många av personerna som deltagit på möte 1 var dock desamma och vi fick en snarlik representation av de politiska rollerna även på detta möte.

Ett verktyg för hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng

I detta avsnitt redovisas resultatet av arbetet med att utveckla ett hållbarhetsverktyg inom ramen för pilotstudien *Hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng*.

Syftet med verktyget är att hitta en metod för att på ett tidigt stadium kunna värdera hur olika projekt bidrar till en hållbar stadsutveckling på stadsdelen Vilans strandäng i Kristianstad. Genom värdering, dialog och den kunskapsutveckling som detta medför kan projektets hållbarhetsvärden öka.

Hållbarhetsbegreppet är komplext och har många viktiga ingångar som inte alltid stödjer varandra. Verktyget möjliggör en systematisk granskning av ett projekt utifrån en mångfald av hållbarhetshänsyn. Referensen för värderingen är en vision (se s 37) om den hållbara stadsutveckling Kristianstads kommun vill uppnå på Vilans strandäng.

En viktig aspekt av hållbarhetsverktyget är att utvärderingen bidrar till uppkomsten av en tidig dialog om hållbarhetsvärden på platsen mellan de berörda parterna. Genom att resultatet förmedlas enkelt och pedagogiskt och att tänkbara konsekvenser lätt går att utläsa bidrar verktyget till transparens i beslutsprocessen.

Utgångspunkten för arbetet har varit Köpenhamns hållbarhetsverktyg (2014). Utifrån detta har en utveckling gjorts för att anpassa verktyget till Kristianstads skala och förutsättningar.

För vilka projekt?

Verktyget är anpassat för alla typer av utvecklingsprojekt inom stadsutveckling som kan vara aktuella på Vilans strandäng. Tillämpning finns för utveckling av bebyggelse, infrastruktur, transport, grönska, funktioner och innehåll. Detta gäller även de tidiga skedena inom den fysiska planeringen t ex i idé-, skiss- och programarbete.

Verktyget i planeringsprocessen

När en aktör vänder sig till kommunen med en idé till utveckling som berör stadsdelen Vilans strandäng ska ambitionen och *visionen för ett hållbart Vilans strandäng* (s. 39) förmedlas från kommunens sida. Aktören ska bli väl införstådd med att kommunen arbetar med hjälp av ett hållbarhetsverktyg för att utveckla det enskilda projektet mot uppfyllelse av visionen.

Arbetet för en hållbar stadsutveckling ska tidigt i ett projekt, genom verktyget, resultera i en inriktning gällande hållbarhetshänsyn och mål för hållbarheten. Denna inriktning ska sedan följa projektet till genomförande och senare förvaltning: vilka hållbarhetshänsyn har prioriterats och vilka mål strävar kommun och aktören efter? Resultatet av värderingen i hållbarhetsverktyget följs upp av kommunen genom hela planerings- och genomförandeprocessen.

Om utvecklingsprojektet medför att en detaljplan ska tas fram är det viktigt att arbetet med detaljplanen startas upp under detta skede och är en del av vägledningen och värderingen.

Vision - hänsyn- mål- frågor

Hållbarhetsverktyget för Vilans strandäng är en arbetsmodell som består av en vision samt elva hållbarhetshänsyn med tillhörande mål och frågeställningar. Alla ställningstaganden utgår från de tre dimensioner av hållbarhet för stadsutveckling: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Detta är basen för den värdegrund som kommunens politiker och tjänstemän gemensamt har bestämt ska utgöra fundamentet för stadsutvecklingen på Vilans strandäng.

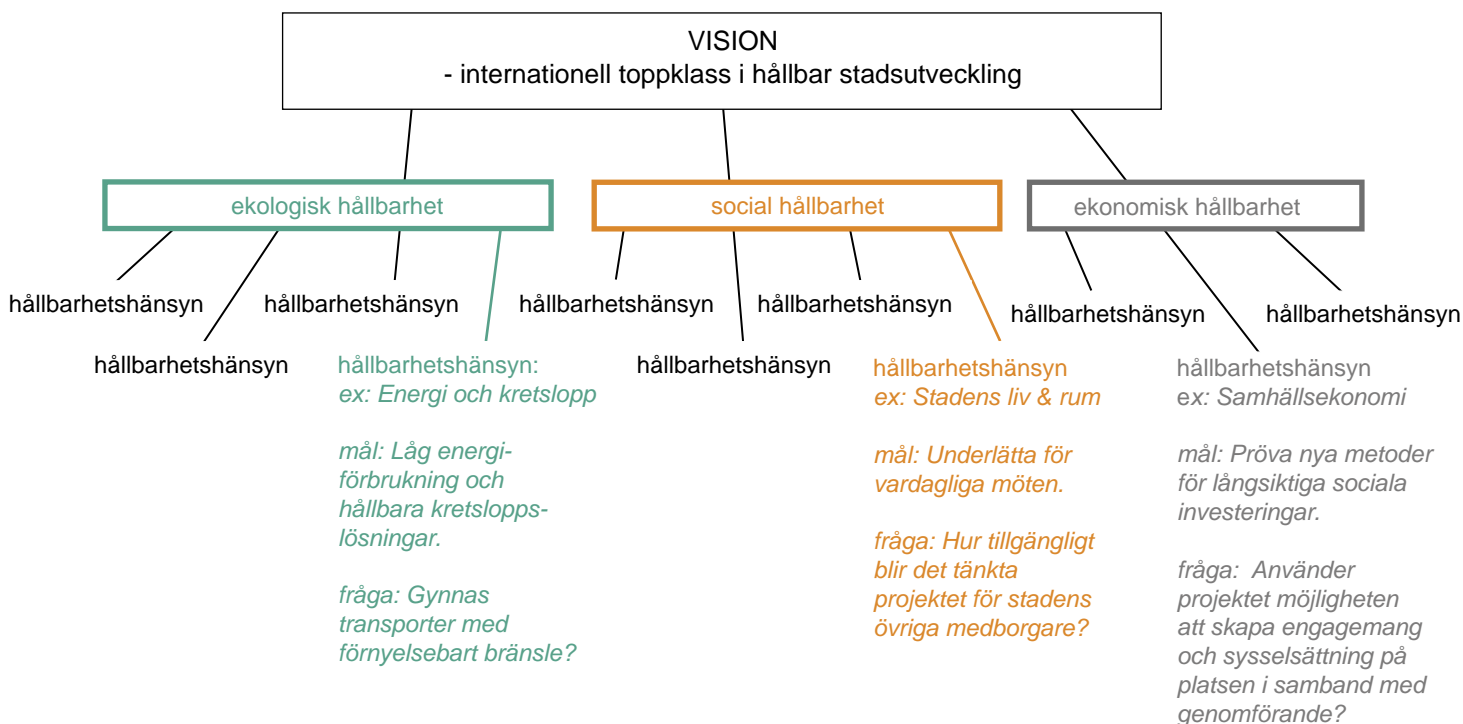
Inget enskilt projekt/åtgärd förväntas tillmötesgå alla hållbarhetshänsynen. Avvägningen sker i dialogen och vägledningen i det första skedet. Målet är att de enskilda projekten/åtgärderna tillsammans utgör en helhet där visionens alla delar är uppfyllda.

För att säkerställa visionen om helheten måste Vilans strandäng utvärderas med jämna mellanrum utefter Visionen om hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng (s. 37)

Visionen sätter ambitionsnivån

För Vilans strandäng finns en politiskt satt vision (se nästa sida) som är vägledande för all utveckling av området. Visionen utgör grunden för värderingen av projekts, åtgärders eller idéers hållbarhetsvärde.

Visionen har en hög ambition: *Internationell toppklass, pilotområde för hållbar stadsutveckling, utveckling i biosfärområdets anda, området ska byggas för alla och öppen planeringsprocess* är alla exempel på begrepp som ställer höga krav på både kommunen och externa aktörer att med gemensamma krafter utveckla platsen på ett nytt och långsiktigt hållbart sätt. Därför bedöms varje enskilt projekt/åtgärd utifrån hur innovativt det förhåller sig till visionen.

Hållbarhetsverktygets struktur och uppbyggnad. Här visas även tre exempel på sambandet hänsyn, mål och frågeställning. Hela visionen, alla hänsynen med mål och frågor beskrivs på kommande sidor.

Vision: Vilans strandäng ska hålla internationell toppklass i hållbar stadsutveckling

Som en del av Kristianstads Vattenrike ska Vilans strandäng bli ett av Europas intressantaste besöksmål för hållbar stadsutveckling i Kristianstads skala. Vilans strandäng ska bli ett pilotområde där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

Vilans strandäng skall utvecklas i biosfärområdets anda.

- Utvecklingen skall utgå ifrån hälsofrämjande värden.
- Vi antar biosfärområdets utmaning: bra för människan och miljön.
- De ekologiska värdena ska gynnas och utvecklas.

Vilans strandäng skall byggas för alla, social hållbarhet är i fokus.

- Här skall göras plats för nya och befintliga kommuninnevånare.
- Vi vill ha en mix av boendeformer.
- Mötesplatser skall finnas i området och kring vattnet. Vattnet skall vara tillgängligt för alla.
- Stadsdelens utformning ska gynna och inspirera den enskildes val av en hållbar livsstil.

Vilans strandäng skall utvecklas och formas i en öppen planeringsprocess.

- Barnkonventionen är lika viktig att följa som Plan- och bygglagen.
- Genom planeringsprocessen arbetar vi med sociala investeringar i staden.
- Under planeringstiden får medborgarna på olika sätt fylla platsen med innehåll.

Vilans strandäng skall utgöra ett tillskott till stadslivet.

- Platsens unika värden skall identifieras och stärkas. Värdena ska framhävas och förstärkas i stadsstrukturen, byggnader, funktioner och mötesplatser.
- Området skall vara vackert, integrerat och fyllt med härlighetsvärden⁹.
- De som bor och verkar i området, och i hela staden, ska känna stolthet över Vilans strandäng.
- Vilans strandäng ska vara navet i och länka de västra stadsdelarna till stadens centrum.
- Vilans strandäng utgör en viktig del i en större grön helhet. Områdets gröna miljöer skall vara framträdande och kopplas till omgivande natur.

Verktygets funktion och användning

Hållbarhetsverktyget har tre centrala funktioner för ett projekt: Dels som ett stöd för kommunen och den aktuella aktören att gemensamt forma utgångspunkterna för projektet genom *dialog och vägledning*, dels

som en modell för att utvärdera och synliggöra hur projektet bidrar till hållbar stadsutveckling, *värdering*, och slutligen *sammanställning och förankring* av resultatet.

Verktyget steg för steg:

1. Dialog och vägledning i samband med att en aktör presenterar en inkommen idé eller projektförslag. Som stöd i detta skede finns all information om hållbarhetsverktyget och arbetet med Vilans strandäng på kommunens hemsida.

1a: Information om hållbarhetsarbetet.

I samband med att en projektidé presenteras för kommunen bokas ett möte för en genomgång av platsen Vilans strandäng och hållbarhetsvisionen (s. 37) samt verktyget (s.41 ff.) och dess syfte. Hållbarhetshänsynen, mål och tillhörande stödfrågor delges aktörerna.

1b: Genomgång och utveckling av projektförslag.

Ett andra möte med en genomgång av projektets utformning. En dialog förs utifrån de elva hållbarhetshänsynen och vägledning sker i hur projektet kan bidra till uppfyllelse av visionen. Dialogen omfattar de hänsyn, mål och frågeställningar som ska fokuseras på eller utvecklas i projektet.

1c: Överenskommelse.

Dialogen och vägledningen mynnar ut i en skriftlig överenskommelse mellan kommunen och aktören. I överenskommelsen ska det framgå vilka hänsyn, mål och frågeställningar som ska vara fokus eller utvecklas i projektet samt detaljeringsgraden för att värderingen ska vara möjlig. Överenskommelsen skrivs under av aktuell aktör och chef för kommunledningskontoret samt chef för stadsbyggnadskontoret.

Aktören får i uppdrag att bearbeta och utveckla sitt projekt utifrån överenskommelsen.

2. Värdering av det bearbetade projektet enligt överenskommelsen utifrån hållbarhetsverktyget. Som stöd för värderingen används verktygets stödfrågor. Resultatet av värderingen visualiseras och kommuniceras i ett utvärderingsblad (s.46, 52 och 56). Information om tillvägagångssättet finns på kommunens hemsida.

2a: Utvecklad projektidé.

Kommunen (samma personer som i steg 1) och aktören går gemensamt igenom det utvecklade projektet, hur det stämmer med överenskommelsen och stödfrågorna som ligger till grund för den kommande värderingen. Här ska finnas utrymme för utveckling och korrigeringar.

2b: Kommunal värdering.

En kommunal förvaltningsövergripande grupp (se nedan) tillsammans med inbjuden extern expert bedömer hur förslaget bidrar till uppfyllelse av den politiska visionen för Vilans strandäng. Här används verktygets frågeställningar som stöd för värderingen. På vilket sätt stöds hållbarhetsaspekterna t ex i den fysiska utformningen och den tänkta användningen? Syftet är att bedöma och visa det enskilda projektets påverkan på och värde för en hållbar stadsutveckling.

Varje idé om utveckling/förändring/åtgärd, bedöms utifrån de tre hållbarhetsaspekterna social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet och värderas utifrån hur innovativa eller standard de är i sitt förhållningssätt till uppfyllelsen av visionen.

Värderingen görs med hjälp av stödfrågorna i verktyget och betygssätts utifrån följande skala:

Ansvar för steg 1 och 3) Dialog och vägledning samt sammanställning och förankring: Kommunens projektledare för Vilans strandäng tillsammans med en mindre grupp tjänsteman med kompetens inom hållbar utveckling, mark- och exploateringsfrågor och stadsbyggnadsfrågor.

Ansvar för steg 2) Värdering: Samma som i steg 1 med utökning med en kommunal förvaltningsövergripande grupp med kompetens inom bl a hälsa, omsorg, biosfärområdet, miljö, klimat, energi, infrastruktur, resurshushållning, ekonomi, kulturmiljö samt kultur- och fritidsområdet. En extern expert för det enskilda projektets aktuella frågeställningar bjuds in till värderingen.

Detta är omsättningen av ett teoretiskt projekt till praktisk verklighet. Modellen kan behöva utvecklas och anpassas så att måluppfyllnaden är möjlig. I kapitel fem beskrivs olika frågeställningar som behöver utvecklas för att verktyget skall vara användbart.

Betyg 5 - Innovativt förhållningssätt till uppfyllelse av visionens prioriterade hänsyn.

Betyg 4 - Över standard. Förhåller sig till visionen genom att använda sig av kända lösningar och använda dem optimalt i förhållande till områdets möjligheter. Best practice.

Betyg 3 - Standard. Stödjer visionen.

Betyg 2 - Under standard. Förhåller sig till visionen men inte på ett tillfredsställande sätt.

Betyg 1 - Oacceptabelt. Visionens intention kan ej utläsas.

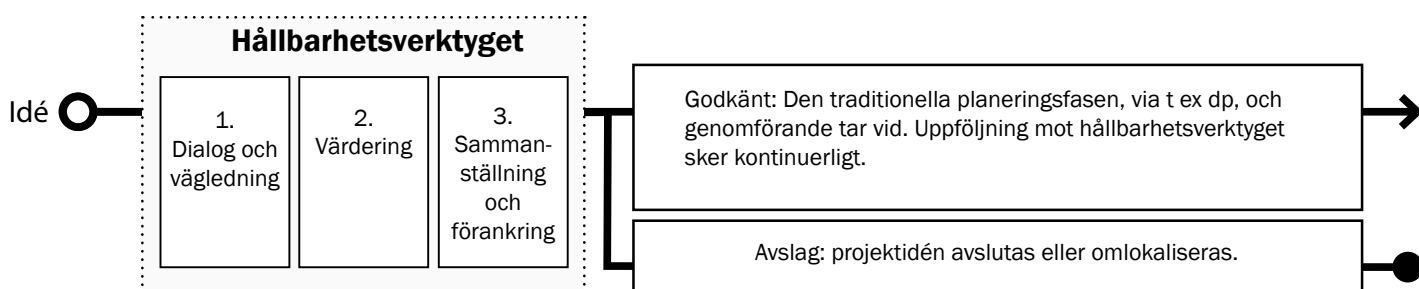
Resultatet av värderingen sammanfattas och illustreras i form av värderosor utifrån betygsskalan ovan. Det innebär att det blir fyra värderosor för varje projekt: en ros vardera för den ekologiska, sociala och ekonomiska hållbarheten samt en slutlig sammantagen ros. Den sistnämnda rosen synliggör var fokuset för det aktuella projektet/åtgärden ligger samt dess innovationsförmåga i förhållande till visionen. Varje projekt bör ha minst ett betyg fyra eller fem. Om det framgår att ett projekt omfattas av betyg ett eller två ska projektet justeras för att i dessa avseenden nå upp till minst betyg tre. Om inte detta görs avslutas projektet.

De olika delarna av visionen identifieras också och redovisas slutligen i en barometer där uppfyllelsen av de olika delarna av visionen framgår.

3. Sammanställning och förankring av resultatet. Resultatet av värderingen ställs samman och förankras politiskt i presidiegruppen för samhällsbyggnad. Gruppen godkänner sammanställningen som inriktning och underlag för fortsatt planering, till exempel i detaljplan, utformning samt genomförande. Den politiska gruppen har möjlighet att revidera inriktningen för det enskilda projektet innan godkännande.

Kommunen underrättar aktören om resultatet av värderingen och det politiska beslutet. Överenskommelsen (steg 1c) tillsammans med sammanställningen av resultatet av värderingen (steg 2c inklusive eventuella politiska tillägg/förändringar) utgör grunden för fortsatt arbete. Utmaningen här är att utforma avtal, i form av partnerskap, som säkrar att alla parter intention utpräthålls hela vägen till ett slutförande.

Tjänstemän enligt steg 1 ansvarar för att överenskommelsen och sammanställningen förs vidare till och följs upp under efterkommande planerings- och genomförandeprocess.

Hållbarhetsvertygetiplaneringsprocessensamt desstrehuvudfunktioner: dialogochvägledning, värderingsamt sammanställning och förankring.

Elva hållbarhetshänsyn

Utifrån visionen har kommunen valt att arbeta efter elva hållbarhetshänsyn som speglar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Hållbarhetshänsynen omfattar de frågeställningar som Kristianstads kommun ska hantera inom ramen för hållbar stadsutveckling för Vilans strandäng.

Här följer en sammanställning över de elva hållbarhetshänsyn som kommunen valt att fokusera på för att säkra en hållbar stadsutveckling:

Ekologiska hållbarhetshänsyn

1. Energi och kretslopp
2. Transporter
3. Markanvändning
4. Biologisk mångfald

Sociala hållbarhetshänsyn

5. Stadsdelens liv och rum
6. Social mångfald och jämlikhet
7. Områdets identitet
8. Medborgarinflytande

Ekonomiska hållbarhetshänsyn

9. Samhällsekonomi
10. Projektekonomi
11. Kommunal ekonomi

Det är viktigt att alla de elva hänsynen betraktas som delar i en helhet. Det är först då sambanden mellan ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet framgår.

<ul style="list-style-type: none"> • Fattigdom • Folkhälsa • Jämlikhet	<ul style="list-style-type: none"> • Trygghet • Integration • Delaktighet	Sociala MAL
Resursbasen får inte utarmas	Produktionsförmågan får inte minska	Ekologiska FÖRUTSÄTTNINGAR
Vi måste skapa verktyg och arbetssätt som långsiktigt skyddar resursbas och produktionsförmåga för att vi ska kunna nå de sociala målen		Ekonomiska MEDEL

Sambanden mellan ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet kan illustreras på olika sätt.

Uppifrån och ner:

- Ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet som tre likställda fristående dimensioner. När de tre överlappar varandra skapas hållbarhet för människa, miljö och ekonomi.

- Ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet bygger på varandra. Hållbarhet förutsätter ekologisk hållbarhet där den sociala hållbarheten vilar och först då skapas ekonomisk hållbarhet.

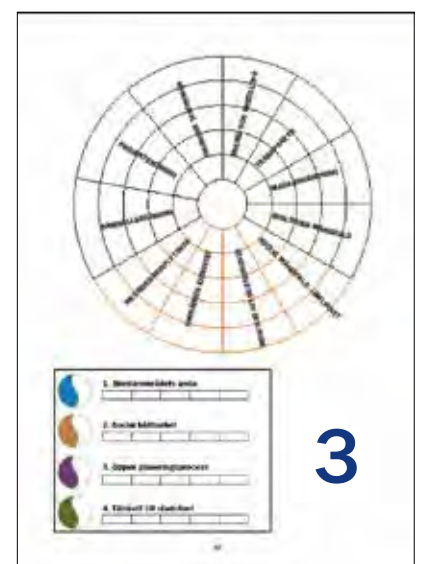
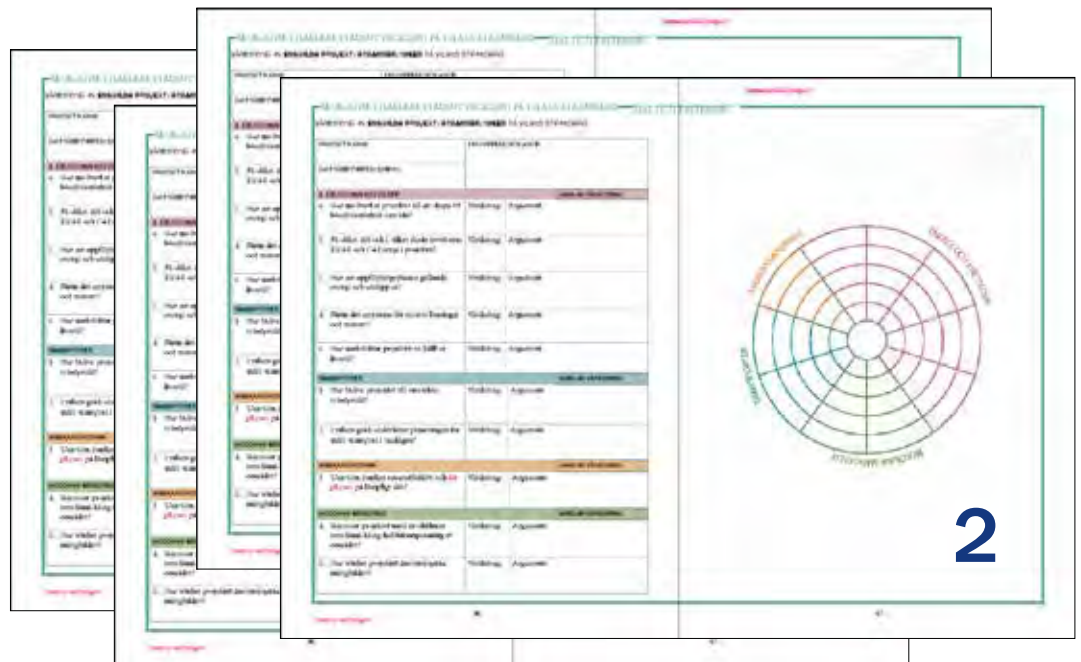
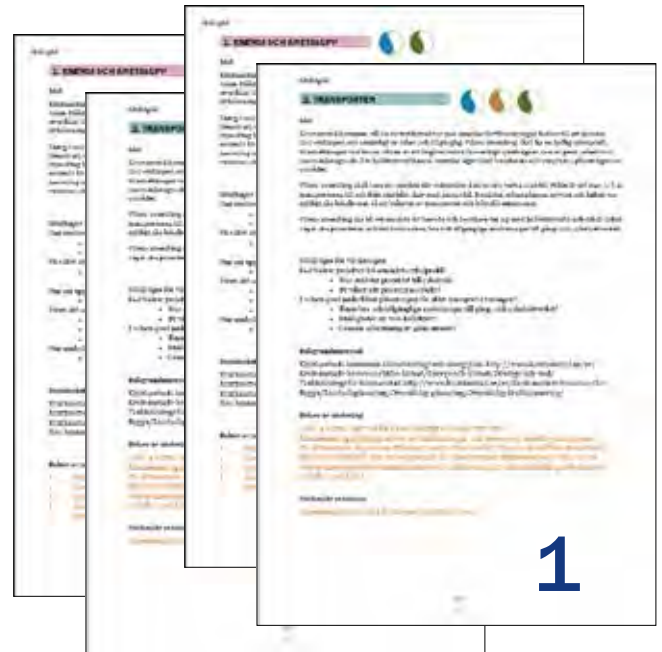
- Målet med hållbarhet är social hållbarhet. Ekologisk hållbarhet är en förutsättning och ekonomisk hållbarhet ett medel för att nå målet: social hållbarhet.

Verktygets uppbyggnad

På kommande sidor presenteras själva verktyget. Med hjälp av detta görs en bedömning av hur de elva hållbarhetshänsynen behandlats. Dels presenteras de enskilda hänsynen med utgångspunkt i visionen, dels presenteras de *mål och tillhörande frågor* som ska besvaras för att senare möjliggöra en värdering av i vilken grad det enskilda projektförslaget tillgodoser hållbarhetshänsynen och visionen.

Resultatet av bedömningen av de ekologiska, sociala och ekonomiska hållbarhetshänsynen redovisas i *utvärderingsblad* där värderingen ska fyllas i och illustreras i en värderos.

Som ett sista steg ska alla utvärderingsblad från ekologisk, social och ekonomisk, sammanfattas i en *slutlig stor värderos* och en *barometer*.

1. Mål och tillhörande frågor
2. Utvärderingsblad
3. Slutlig stor värderos och barometer

1. ENERGI OCH KRETSLOPP

Mål

Kristianstads kommuns ambition med Vilans strandäng är ett område där de enkla valen är de hållbara valen. Målet är ett område med låg energiförbrukning och hållbara kretsloppslösningar. Området ska utvecklas till ett fossilbränslefritt område där energin kommer från förnyelsebara och lokala källor. Avfallsmängderna ska vara ständigt minskande och inte innehålla farliga ämnen.

Energi- och renhållningsbolagen involveras tidigt i planeringen av nya projekt på Vilans strandäng. Genom att systematiskt följa upp energi och utsläpp stöds den hållbara utvecklingen av området. Vilans strandäng byggs ut med smarta lösningar och system. De positiva aspekterna av en hållbar utveckling används för att inspirera och motivera byggherrar. Hållbara lösningar för energiförsörjning och avfallshantering säkras genom exempelvis exploateringsavtal. Renovering och drift av befintlig bebyggelse värderas i förhållande till energiåtgång och drift av nybyggnationer.

Stödfrågor för värderingen

- a) Hur medverkar projektet till att skapa ett fossilbränslefritt område?
  - Finns det möjligheter att inom projektets ramar lokalt producera el eller värme?
  - Gynnas transporter med förnyelsebart bränsle?
- b) På vilket sätt och i vilket skede involveras KRAB och C4 Energi i projektet?
  - Kontakt tas för att diskutera lösningar och omvärldsbevakning. Exempel kan vara att titta på det lokala kretsloppet samt att planera dimensioneringen av ledningar och rör.
- c) Hur ser uppföljningsplanen gällande energi och utsläpp ut?
  - Ekologiskt fotavtryck.
- d) Finns det utrymme för smarta lösningar och system?
  - Hur stöder projektet befintliga eller möjliga habitat på platsen?
  - Är dagvattensystemet synligt, sker rening på plats? Är lösningarna innovativa?
  - Slutet system av rening som inte behöver anslutas till kommunala nätet?
- e) Hur underlättar projektet en hållbar livsstil?
  - Finns service, fritid och arbete nära i avstånd och tid?

Bakgrundsmaterial

Kristianstads kommunala klimatstrategi och energiplan,
 Kristianstads kommuns lokala miljömål
 Kristianstads kommunala avfallsplan
 Den kommunala energi- och klimatrådgivningen

Behov av underlag

Policy för förbrukning inom Vilans strandäng. Dimensionera elnätet smart.
 Övergripande planering för kyla och värmesystem.
 Guide med smarta lösningar lämpliga för området.
 Aktivt arbete för anpassning av bebyggelse till kommande klimatförändringar.
 Direktiv för uppföljning av hållbarheten – hållbarhetsredovisning?

2. TRANSPORTER

Mål

Kristianstad kommun vill ha en trafikstruktur som minskar luftföroreningar, bidrar till att minska Co2-utsläppen och samtidigt är säker och tillgänglig. Vilans strandäng skall ha en tydlig cykelprofil. Förutsättningar ska finnas i form av ett högkvalitativt finmaskigt cykelvägnät som är gent, säkert och sammanhängande. Det kollektivtrafiknära, centrala läget skall framhävas och utnyttjas i planeringen av området.

Vilans strandäng skall vara ett område där människor kan bo och verka utan bil. Målet är att max 1/3 av transporter till och från området sker med personbil. Bostäder, arbetsplatser, service och kultur om möjligt ska lokaliseras så att behovet av transporter och biltrafik minimeras.

Vilans strandäng ska bli ett område dit boende och besökare tar sig med kollektivtrafik och cykel. Cyklisters och gåendes framkomlighet ska prioriteras och det finns säkra, bra och tillgängliga anslutningar till gång- och cykelnätverket.

Stödfrågor för värderingen

f) Hur bidrar projektet till områdets cykelprofil?

- Hur ansluter projektet till cykelstråk.
- På vilket sätt prioriteras cykeln?

g) I vilken grad underlättar planeringen för aktiv transport i vardagen?

- Finns bra och tillgängliga anslutningar till gång- och cykelnätverket?
- Möjligheter att resa kollektivt?
- Genom utformning av gaturummet?

Bakgrundsmaterial

Kristianstads kommuns klimatstrategi och energiplan
Trafikstrategi för Kristianstad

Behov av underlag

Lokal p-norm, lägre tal för bil än brukligt och högre för cykel.

Kommunalt uppföljningsarbete av trafiklösningar och beteenden, mobility management för att hantera frågor som: Minskar transportberoendet? Främjas de hållbara färdätten? Blir infrastrukturen mer miljöanpassad? Blir fordonen mer miljöanpassade? Hur bidrar trafikplaneringen till att minska buller och luftföroreningar och säkerställa ett kvalitativt stadsliv i området? .

Stödande resurser

Kommunal bilpool med el-/biogas-/soldrivna bilar.

3. MARKANVÄNDNING

Mål

Kristianstads kommuns ambition med Vilans strandäng är att det ska vara en levande och dynamisk stadsdel med funktionsblandning. En hållbar stad är en tät stad. Strävan är att hitta synergier och avvägningar mellan stadsmässig täthet, placering av funktioner, grönytor och trafik som bidrar till ett tryggare, jämlikare, tolerantare, hälsosammare och resurssnålare samhälle.

Förtätning som princip för planeringen i detta stationsnära läge motiverar pendlare att välja kollektivtrafik. Möten möjliggörs genom blandat bostads- och verksamhetsutbud och att kultur och service främjas i området. Det offentliga rummet utformas för att passa olika befolkningsgrupper inom stadsdelen och staden.

Det stationsnära, centrala läget medför möjlighet för lokalisering av arbetsplatser i området. I kommunens översiktliga planering och näringslivsservice finns möjligheter att erbjuda lokaler för arbetsplatser i området.

Marken ska nyttjas resurseffektivt och för det platsen är mest lämpad för. Där mark tas i anspråk för bebyggelse ska det göras på bästa möjliga sätt utifrån biosfärområdets värden. Nyttja höjden, taken, väggarna, tänk flerdimensionellt. Vilans strandäng skall vara en grönskande stadsdel.

Stödfrågor för värderingen

- h) Utnyttjas marken resurseffektivt och på lämpligt sätt? exploateringstal jämfört med gröntal?
- Vilken användning har taken, väggarna, tänk flerdimensionellt. En grönskande stadsdel. Bygg på tidigare industrimark, hårdgör så lite som möjligt av marken. Öppna upp redan hårdgjord mark.
  - Har projektet utformats med hjälp av gröntal?
  - Hur fungerar projektets skala och struktur gällande höjder och avstånd i området?
  - Nyttjas befintlig infrastruktur och kommunal service? Behov av nyinvestering? (VA, energi, vägar, avfall, skola, kultur, mötesplatser)
- i) På vilket sätt har stadens invånare varit delaktiga i vald användning och utformning?

Bakgrundsmaterial

Kristianstad växer, en stad i balans, fördjupad översiktsplan, KF 20090609
Blockstad 400, ett Minecraftprojekt på området

Behov av underlag

Övergripande plan för området. Strategi för markutnyttjande, etappindelning och flexibel utbyggnad.

4. BIOLOGISK MÅNGFALD

Mål

Kristianstads kommun vill att den biologiska mångfalden ska bli en del av stadsutvecklingen på Vilans strandäng. Genom platsens läge i gränslandet mellan stadsmiljön och Vattenrikets våtmarker öppnas möjligheter att utveckla spännande miljöer för människa och natur. De biologiska värdena ska bevaras och öka i takt med att staden växer.

Habitatsanpassning är ett viktigt instrument för en hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng. Kristianstads kommun vill se en utveckling där intressanta habitat för platsen identifieras, både de existerande och de som skulle passa på platsen. I kommande bebyggelseprojekt på platsen skall möjligheten att anpassa och möjliggöra intressanta habitat undersökas. Stadsutvecklingen ska stödja och underlätta för intressanta arter att etablera sig på platsen.

Stadsdelen ska vara en ny, viktig pusselbit i stadens nätverk av rekreativa natur- och vattenområden.

Stödfrågor för värderingen

- j) Stämmer projektet med de riktlinjer som finns kring habitatsanpassning av området?
- Finns förutsättningar för artrika strand- och brynkanter/zoner.
  - Vilka typer av biotoper kan vara lämpliga att bevara/etablera? Kan man utgå ifrån befintliga habitat, omgivande habitat och önskemål/behov i området?
  - Hur bidrar projektet till att säkerställa konnektivitet (olika arters rörelsemöjligheter) till omgivande naturmiljöer? Arbeta med både kärnområden (habitat) och matrix.
  - Hur planeras uppföljning och skötsel ske efter projektet genomförande gällande biodiversitet och ekosystemtjänster?
  - Skapas platsunika grönbå system tillgängliga för allmänheten?
- k) Hur stärker projektet den biologiska mångfalden?
- Hur präglas projektets utformning och innehåll med hänsyn till platsens naturvärden och de potentiella naturvärden som kan uppnås på denna plats?

Bakgrundsmaterial

Kristianstad växer, en stad i balans, fördjupad översiktsplan, KF 20090609
Naturvårdsprogram för Kristianstads kommun

Behov av underlag

Inventering av platsen och omgivande habitat. Identifiera naturvärden och nyckelarter.

Identifiering av lämpliga habitat att etablera i området.

Sårbarhetsutredning för den biologiska mångfalden.

Plan för att utveckla, framhäva och tillgängliggöra omgivande rekreationsområden och habitat. (del i grönstrukturplanen)

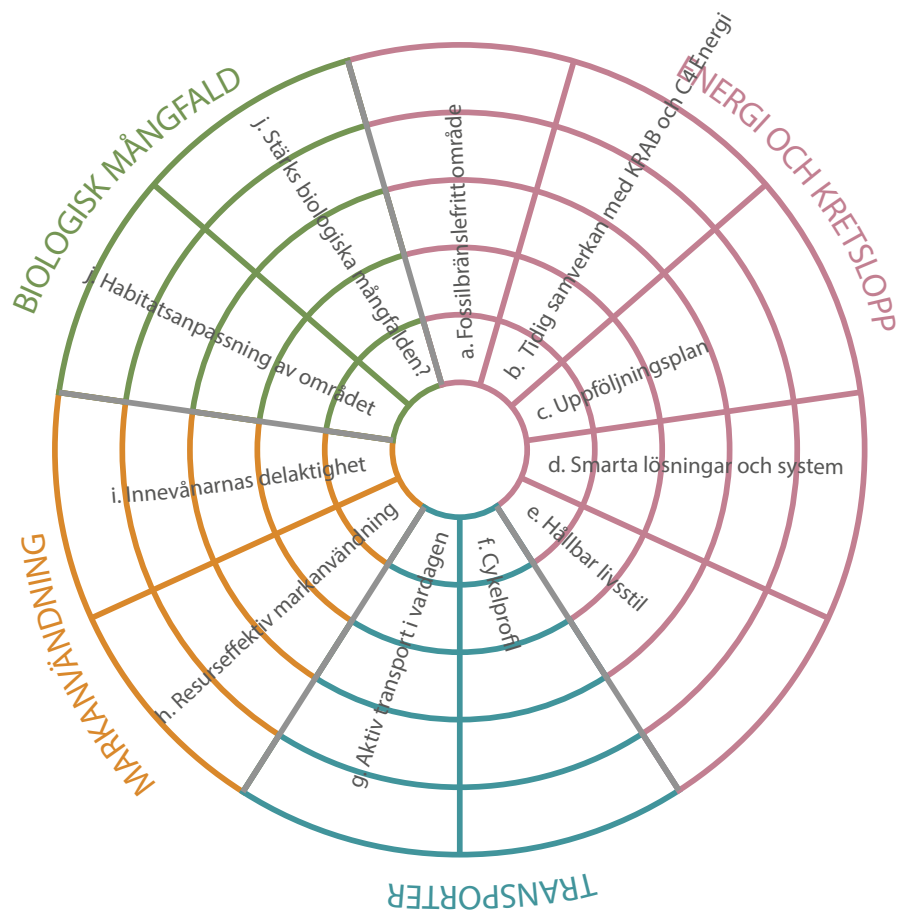
Utformning och innehåll skall göras med hänsyn till platsen och de potentiella naturvärden som kan uppnås.

Utvärderingsblad - Ekologiskt hållbar stadsutveckling

UTVÄRDERING AV **ENSKILDA PROJEKT/ÅTGÄRDER/IDÉER** PÅ VILANS STRANDÄNG

PROJEKTNAMN:	BYGGHERRE/SÖKANDE:	
FASTIGHETSBECKNING:		
1. ENERGI OCH KRETSLOPP		SAMLAD VÄRDERING:
a. Hur medverkar projektet till att skapa ett fossilbränslefritt område?	Värdering:	Argument:
b. På vilket sätt och i vilket skede involveras KRAB och C4 Energi i projektet?	Värdering:	Argument:
c. Hur ser uppföljningsplanen gällande energi och utsläpp ut?	Värdering:	Argument:
d. Finns det utrymme för smarta lösningar och system?	Värdering:	Argument:
e. Hur underlättar projektet en hållbar livsstil?	Värdering:	Argument:
2. TRANSPORTER		SAMLAD VÄRDERING:
f. Hur bidrar projektet till områdets cykelprofil?	Värdering:	Argument:
g. I vilken grad underlättar planeringen för aktiv transport i vardagen?	Värdering:	Argument:
3. MARKANVÄNDNING		SAMLAD VÄRDERING:
h. Utnyttjas marken resurseffektivt och för platsen på lämpligt sätt?	Värdering:	Argument:
i. Har invånarna varit delaktiga i vald användning och utformning?		
4. BIOLOGISK MÅNGFALD		SAMLAD VÄRDERING:
j. Stämmer projektet med de riktlinjer som finns kring habitatsanpassning av området?	Värdering:	Argument:
k. Hur stärker projektet den biologiska mångfalden?	Värdering:	Argument:

5. STADSDELENS LIV OCH RUM

Mål

Vilans strandäng skall utformas till en helhet med upplevelsekvaiteter för besökare, verksamma och boende. Stadsutvecklingen ska underlätta för vardagliga möten genom att bland annat gynna goda kommunikationer mellan olika stadsdelar och bidra till att offentliga rum utformas och fylls med funktioner så att de attraherar olika befolkningsgrupper. Särskild omsorg ska läggas på att skapa inbjudande och tillgängliga offentliga platser kring befintliga och nya vattenmiljöer.

Under planeringstiden ska det inom Vilans strandäng finnas platser fria för stadens invånare att på olika sätt fylla med mer eller mindre permanent innehåll. Vilans strandäng ska vara ett levande och tillåtande område som lockar och slussar människor från hela staden och allra viktigast från den västra del av staden.

Stödfrågor för värderingen

- a) På vilket sätt bidrar/tillför det enskilda projektet till att tillgängliggöra/framhäva vatten för stadens invånare/boende?
- Utveckla vatten till en attraktion för hela staden och koppla samman med GC- strukturen.
  - Skapas nya platser med inslag av vatten?
- b) På vilket sätt bidrar det enskilda projektet till att stärka det sociala och stadsmässiga sammanhanget?
- På vilket sätt bidrar projektet till funktionsblandning i Vilans strandäng? Är funktionsblandning möjlig?
  - Hur tillgängligt blir det tänkta projektet för de boende och för stadens övriga medborgare?
  - Hur bidrar projektet till ökade stadskvaiteter?
  - Hur ansluter det enskilda projektet till omkringliggande stadsdelar/områden?
- c) På vilket sätt inbjuder utformningen och vald användning/innehåll till utevistelse och fysisk aktivitet för boende, besökare och verksamma?

Bakgrundsmaterial

Kristianstad växer, en stad i balans, fördjupad översiktsplan, KF 20090609

Behov av underlag

Strategisk övergripande plan för stadsdelen. Etappindelning som hanterar befintliga verksamheter samt ev. förändringar i ägar- och verksamhetsstruktur.

Stödande resurser

Tjänstepool för verksamheter ska finnas som service för småföretagen, flexibla byggnader som kan hysa bostäder och kontor/service/handel. Spara på/dela på material och utrustning.

6 SOCIAL MÅNGFALD, JÄMLIKHET

Mål

Social mångfald och diversitet skall vara utgångspunkt för planläggning och utformning av Vilans strandäng. Planeringen ska bidra till ett tryggare, jämlikare, tolerantere, hälsosammare och resurssnåla-re samhälle. Genom att aktivt arbeta med inkludering och jämlikhet bidrar vi till en positiv hälsoutveckling.

Området skall präglas av närhet snarare än täthet - människan skall vara i fokus, d v s att skala och avstånd i stadsstrukturen utgår från människans mått. Planering och byggnation av boendeyråden sker med fokus på integration och tillgänglighet. Flexibla byggnader och lägenheter samt en blandning av befintligt och nybyggt är eftersträvansvärt.

Stadsutvecklingen ska underlätta vardagliga möten, främja ett blandat bostadsutbud på stadsdelsnivå och bidra till att offentliga rum utformas så att de attraherar olika befolkningsgrupper i staden. I området ska finnas plats för lek. Vilans strandäng vara en säker och trygg stadsdel att vistas i.

Stödfrågor för värderingen:

d) Innehåller projektet olika typer av boende och olika upplåtelseformer?

- Målgruppsanpassning utifrån mångfald av boendegrupper. Träffsäkerhet i kalkylerna.
- Hur ser fördelning av bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer ut, jämför med stadsdelsnivå?
- Kan projektet tillmötesgå bostadsbehovet hos ekonomiskt svaga grupper?

e) På vilket sätt hanterar projektet den mänskliga skalan?

- Hur hanteras de offentliga, halvprivata och privata rummen? -
- Närhet istället för täthet - människan i fokus. Tillgänglighet, trygghet, gemenskap. Småskaligt - stadsmässigt, den mänskliga skalan.
- Inkluderande, tillhörighet och stolthet nyckelord.
- Att se och kunna bli sedd, uppsikt över en plats, gaturum - inger trygghet

f) Innehåller projektet möjligheter till möten och mötesplatser?

- Mötesplatser som lockar fler än endast de närmst boende?
- Finns halvoffentliga och privata mötesplatser?

Bakgrundsmaterial

KLK:s arbete om barnkonventionen, Martin Wirsén.

Vi lyfter tillsammans, Vision 2013

Kristianstad växer, en stad i balans, fördjupad översiktsplan, KF 20090609

Behov av underlag

Strategi för att uppnå blandade upplåtelseformer på området.

Policy för aktivt markanvisningsarbete. Öppenhet, insyn, tydlighet och långsiktighet mot externa aktörer.

Aktiv markpolitik/markinnehav, markanvisningar, exploateringsavtal, byggherredialog....

Konsekvensanalyser/fortlöpande utvärderingar, jämställdhet, jämlikhet, integration, hälsa

I den övergripande planen skapas strukturer (kvarter, avstånd, vägar, parker mm) med utgångspunkt i den mänskliga skalan. Inkludera dessa tankar i planeringen av området.

7. OMRÅDETS IDENTITET

Mål

Vilans strandäng ska bli en unik stadsdel med en stark och positivt laddad identitet. Utvecklingen av stadsdelen ska bidra positivt till Kristianstads profil. Identiteten ska präglas av platsens historia såväl som av det unika läget nära vattnet, naturen och stadslivet. Förstärkning och utveckling av platsens unika värden skall vara ledord för stadsbyggnadsprocessen.

Medborgarna ska engageras i utvecklingen av Vilans strandäng och uppmuntras att fylla platsen med nya former av innehåll och stadsliv. Kristianstads fem stadsbyggnads mål ska genomsyra Vilans strandäng.

Stödfrågor för värderingen

g) Hur förhåller sig projektet till och hur bidrar det till utvecklingen av Vilans strandängs identitet?

- Finns möjlighet till självförvaltning? Finns möjlighet till delaktighet och aktiviteter för boende och besökare?
- Vad händer på området under byggtiden och efter?
- Hur kan kopplingen till naturum stärkas och på vilket sätt förhåller sig projektet till biosfärområdet Kristianstads Vattenrike?

h) Hur hanterar projektet vatten i förhållande till rening och översvämning?

- Finns möjlighet att lyfta fram teknik- och naturvatten?
- Hur kan projektet bidra till att utveckla vattnet till en attraktion för hela staden?

i) Hur bidrar projektet till att stärka kopplingarna och tillgängligheten mellan de intilliggande områdena och centrala staden?

- Hur inbjudande och tillgängligt blir det tänkta projektet för de boende och för stadens övriga medborgare?
- Hur bidrar projektet till ökade stadskvaliteter?
- Hur ansluter det enskilda projektet till omkringliggande stadsdelar/områden?
- Bidrar projektet till förståelse för stadssammanhanget och orienterbarheten i staden?

Bakgrundsmaterial

Kristianstad växer, en stad i balans, fördjupad översiktsplan, KF 20090609
Vi lyfter tillsammans, Vision 2013

Behov av underlag

Stadslivsplan. En processplan för stegvis utveckling av Vilans strandäng.
Arbete med storytelling kring området på ett tidigt stadium. Identifiera stadsdelen.
Placebranding?

8. MEDBORGARINFLYTANDE

Mål

Utvecklingen av Vilans strandäng skall göras med gehör för medborgarnas behov och idéer om utveckling. Kommunen ska arbeta för att skapa engagemang och en levande dialog om stadsdelen och dess innevånare och besökare. Öppenhet, transparens och möjlighet till inflytande skall präglade utvecklingen av stadsdelen.

Stödfrågor för värderingen

- j) Hur kan projektet bidra till/bjuda in/ta vara på invånarnas/boendes experimentlust, engagemang och idéer?
- Finns platser för testbeds med i projektets planer- test av olika projekt, gärna för hållbarhet och hälsa. Före och efter genomförandet?
  - Skapas fysiska mötesplatser öppna för fler än bara boende i projektet?
- k) På vilket sätt kan projektet bidra till den offentliga diskussionen om stadens hållbara utveckling?
- Engagera nuvarande och framtida boende och verksamma i utvecklingen av området. Verksamheterna bidrar starkt till profilen.
  - Hur tas platsen i besittning? (Tex offentlig kickoff)
- l) På vilket sätt tillgodoser projektet barns och ungas behov?

Bakgrundsmaterial

Vi lyfter tillsammans, Vision 2013
Blockstad 400, ett Minecraftprojekt på området

Behov av underlag

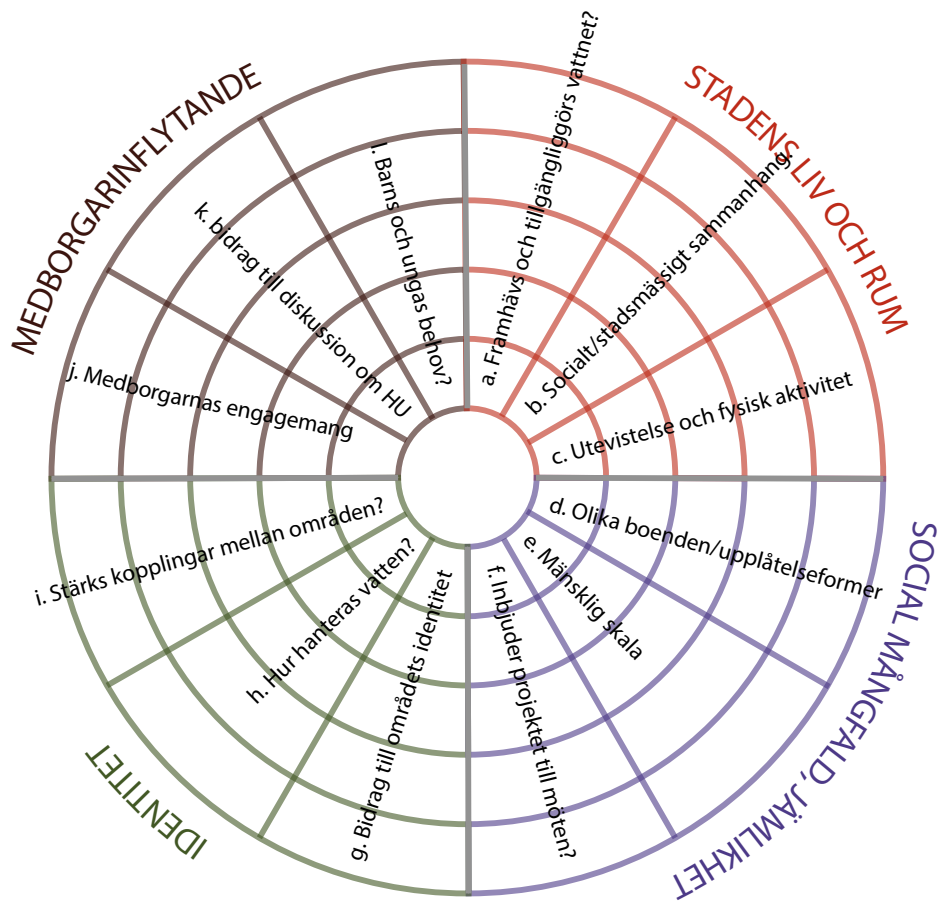
Strategi för medborgarinflytande och en bred dialog kring planeringen av Vilans strandäng.

Utvärderingsblad - Socialt hållbar stadsutveckling

UTVÄRDERING AV **ENSKILDA PROJEKT/ÅTGÄRDER/IDÉER** PÅ VILANS STRANDÄNG

PROJEKTNAMN:	BYGGHERRE/SÖKANDE:	
FASTIGHETSBECKNING:		
5. STADSDELENS LIV OCH RUM		SAMLAD VÄRDERING:
a. På vilket sätt bidrar/tillför det enskilda projektet till att tillgängliggöra/framhäva vatten för stadens medborgare/boende?	Värdering:	Argument:
b. På vilket sätt bidrar det enskilda projektet till att stärka det sociala och stadsmässiga sammanhanget?	Värdering:	Argument:
c. Inbjuder till utevistelse och fysisk aktivitet?	Värdering:	Argument:
6. SOCIAL MÅNGFALD, JÄMLIKHET		SAMLAD VÄRDERING:
d. Innehåller projektet olika typer av boende och olika upplåtelseformer?	Värdering:	Argument:
e. På vilket sätt hanterar projektet den mänskliga skalan?	Värdering:	Argument:
f. Inbjuder projektet till möten?	Värdering:	Argument:
7. OMRÅDETS IDENTITET		SAMLAD VÄRDERING:
g. Hur förhåller sig projektet till och hur bidrar det till utvecklingen av av Vilans strandängs identitet?	Värdering:	Argument:
h. Hur hanterar det enskilda projektet vatten i förhållande till rening och översvämning?		
i. Hur bidrar projektet till att stärka kopplingarna och tillgängligheten mellan de intilliggande områdena och centrala staden?	Värdering:	Argument:
8. MEDBORGARINFLYTANDE		SAMLAD VÄRDERING:
j. Hur kan projektet bidra till/bjuda in till medborgarnas/boendes experimentlust, ta vara på engagemang, idéer?	Värdering:	Argument:
k. På vilket sätt kan projektet bidra till den offentliga diskussionen om stadens hållbara utveckling?	Värdering:	Argument:
l. På vilket sätt tillgodoser projektet barns och ungas behov?	Värdering:	Argument:

9. SAMHÄLLSEKONOMI

Mål

Utvecklingen av Vilans strandäng kräver en robust planläggning som kan anpassas efter framtida behov både under projektering och efter utbyggnaden. Utvecklingen kommer att pågå under lång tid och målsättningen måste vara att det finns utrymme för förändringar och oförutsedda händelser på olika plan samtidigt som helheten och inriktningen i planeringen måste bevaras.

Flexibilitet i realiseringsfasen samtidigt som planering och infrastruktur skall vara robust och klara funktionella förändringar i takt med utvecklingen. Hållbara lösningar av hög kvalitet skall prägla området. Ekosystemtjänster skall identifieras och lyftas fram i planeringen. Trygghet och mötesplatser skall finnas för boende och besökare.

Stödfrågor för värderingen

- a) Hur påverkar projektet de identifierade ekosystemtjänsterna på platsen?
- b) Använder projektet möjligheten att skapa engagemang och sysselsättning på platsen i samband med exploatering?
- c) Bidrar projektet till en robust och flexibel struktur på platsen?

Bakgrundsmaterial

Naturvårdsprogram för Kristianstads kommun
Kristianstads kommuns klimatstrategi och energiplan

Behov av underlag

Strategisk övergripande plan för stadsdelen. Etappindelning som hanterar befintliga verksamheter samt ev. förändringar i ägar- och verksamhetsstruktur.

Kommunal grönplan

Identifiera befintliga och potentiella ekosystemtjänster på platsen.

Värdering av ekosystemtjänster.

Avvägning/viktning: Vilka ekosystemtjänster kan/ska rymmas inom föreslagna gröna strukturer. Vilka värden medför de?

10. PROJEKTEKONOMI

Mål

Vilans strandäng ska utvecklas inom kostnadseffektiva, realiserbara ramar. Det förutsätter ett tätt samarbete och god kommunikation mellan de olika aktörerna på området och kommunen. Genom stadsomvandlingen kommer nya värden att tillkomma inom området, vilket även ger ekonomiska konsekvenser. För att skapa ekonomisk hållbarhet bidrar de enskilda projekten till stadsmässiga kvaliteter, vilket också värderas.

Stödfrågor för värderingen

- d) Vilka kvaliteter bidrar till indirekta värdestegringar för projektet?
- Värdering av närhet till vatten.
  - Värdering av närhet till mötesplatser.
  - Värdering av närhet till vatten.
- e) Bidrar projektet med stadsmässiga kvaliteter som har betydelse för hela området och för staden?
- Värdering av balansen mellan de utgiftskrävande delar i projektet och de stadsmässiga kvaliteter som uppnås.
  - Finns mångfald bland verksamheterna.
  - Offentlig service i området. Samhällsfunktioner som skapar driv och mötesplatser
- f) Hur säkras en realistisk och kostnadseffektiv realisering av planen?

Behov av underlag

Strategisk övergripande plan för stadsdelen. Etappindelning som hanterar befintliga verksamheter samt ev. förändringar i ägar- och verksamhetsstruktur.

11. KOMMUNAL EKONOMI

Mål

En ekonomiskt hållbar utveckling av Vilans strandäng innebär hushållning och ett effektivt utnyttjande av de resurser som finns på platsen. Genom att utnyttja befintliga resurser och göra kloka kommunala investeringar skapas synergier på både lång och kort sikt. En stadsdel som möjliggör en hälsosam livsstil och en trygg miljö för besökare och boende skapar också en ekonomisk hållbarhet på kommunal nivå. Genom att skapa engagemang och delaktighet på platsen skapas också incitament för omhändertagande och varsamhet om stadsdelen.

Stödfrågor för värderingen

- g) Hur förhåller sig projektet till den existerande infrastrukturen?
- El och värme
  - VA
  - Kretslopp
  - Vägar och trafik
- h) Hur har projektet förankrats lokalt på platsen? Har någon form av dialog föregått projektet eller är någon sådan inplanerad?

Behov av underlag

Strategi för placebranding av Vilans strandäng.

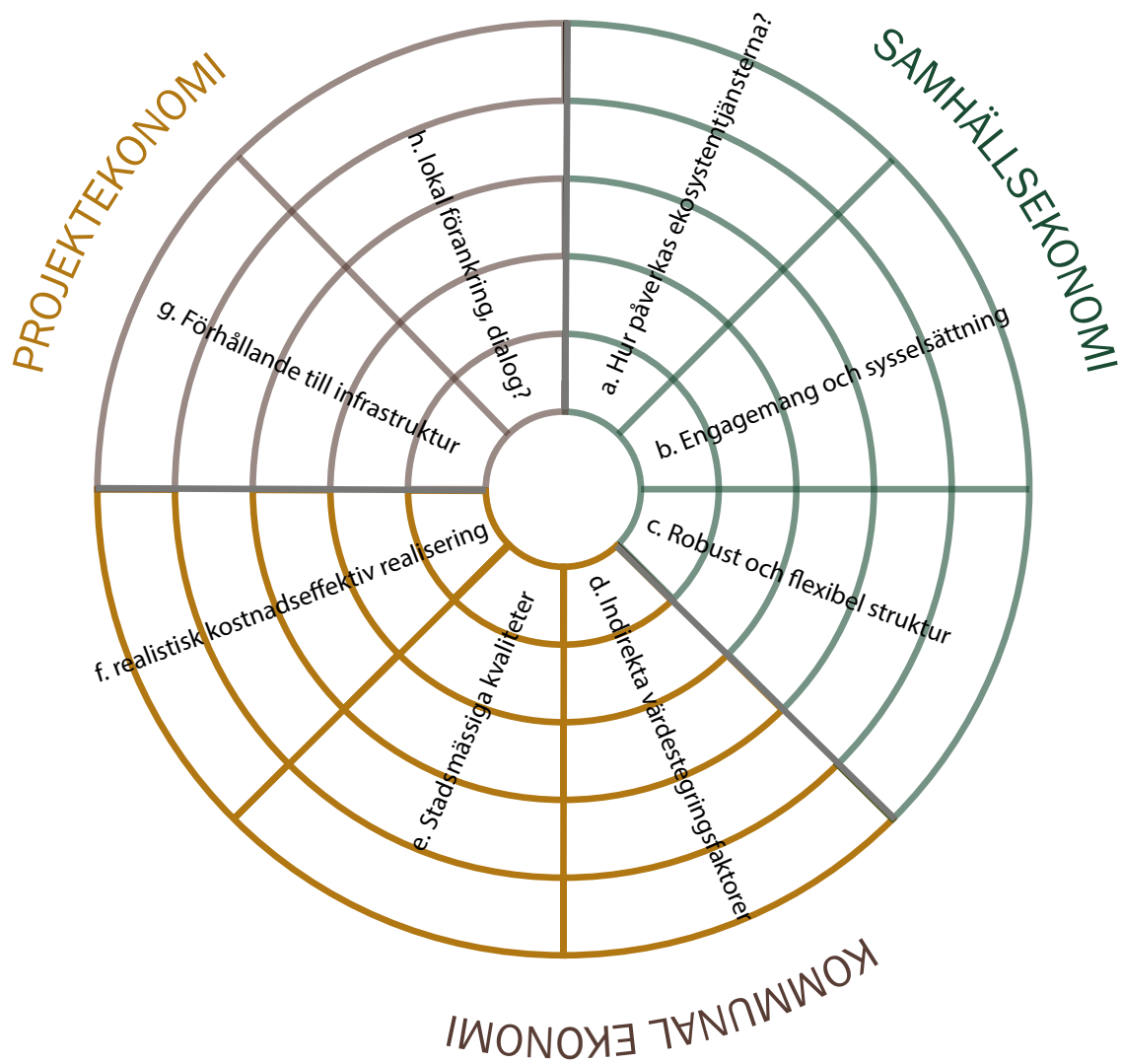
Strategi för medborgarinflytande och en bred dialog kring planeringen av Vilans strandäng.

Utvärderingsblad - Ekonomiskt hållbar stadsutveckling

UTVÄRDERING AV **ENSKILDA PROJEKT/ÅTGÄRDER/IDÉER** PÅ VILANS STRANDÄNG

PROJEKTNAMN:	BYGGHERRE/SÖKANDE:	
FASTIGHETSBECKNING:		
9. SAMHÄLLSEKONOMI		SAMLAD VÄRDERING:
a. Hur påverkar projektet de identifierade ekosystemtjänsterna på platsen?	Värdering:	Argument:
b. Använder projektet möjligheten att skapa engagemang och sysselsättning på platsen?	Värdering:	Argument:
c. Bidrar projektet till en robust och flexibel struktur på platsen?	Värdering:	Argument:
10. PROJEKTEKONOMI		SAMLAD VÄRDERING:
d. Vilka kvaliteter bidrar till indirekta värdestegringar för projektet?	Värdering:	Argument:
e. Bidrar projektet med stadsmässiga kvaliteter som har betydelse för hela området och för staden?	Värdering:	Argument:
f. Hur säkras en realistisk och kostnadseffektiv realisering av planen?	Värdering:	Argument:
11. KOMMUNAL EKONOMI		Samlad värdering:
g. Hur förhåller sig projektet till den existerande infrastrukturen? <ul style="list-style-type: none"> • El och värme • VA • Kretslopp • Vägar och trafik	Värdering:	Argument:
h. Hur har projektet förankrats lokalt på platsen? Har någon form av dialog föregått projektet eller är någon sådan inplanerad?	Värdering:	Argument:

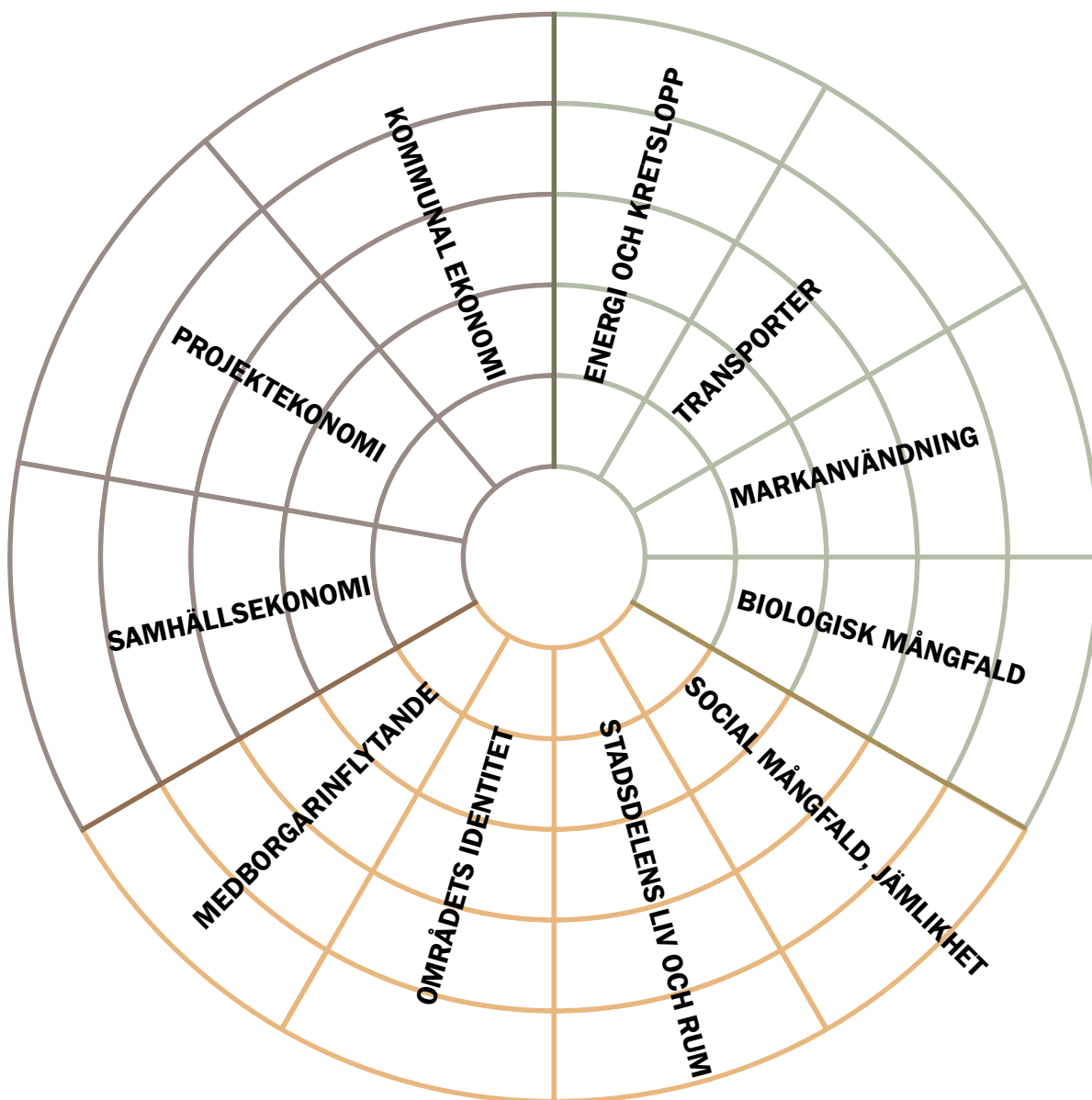

En barometer för visionsuppfyllnad

I verktyget finns symboler för de olika delarna i visionen. Dessa symboler återkommer i beskrivningen av de olika hållbarhetshänsynen där visionsuppfyllelsen kan spåras. Ett sista moment i utvärderingen av ett projekt är att göra en värdering av denna uppfyllelse av visionen.

Projektet vägs mot varje del av visionen med syftet att upptäcka kvaliteter och brister i ett tidigt stadie.

	1. Biosfärområdets anda	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	2. Social hållbarhet	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	3. Öppen planeringsprocess	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	4. Tillskott till stadslivet	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

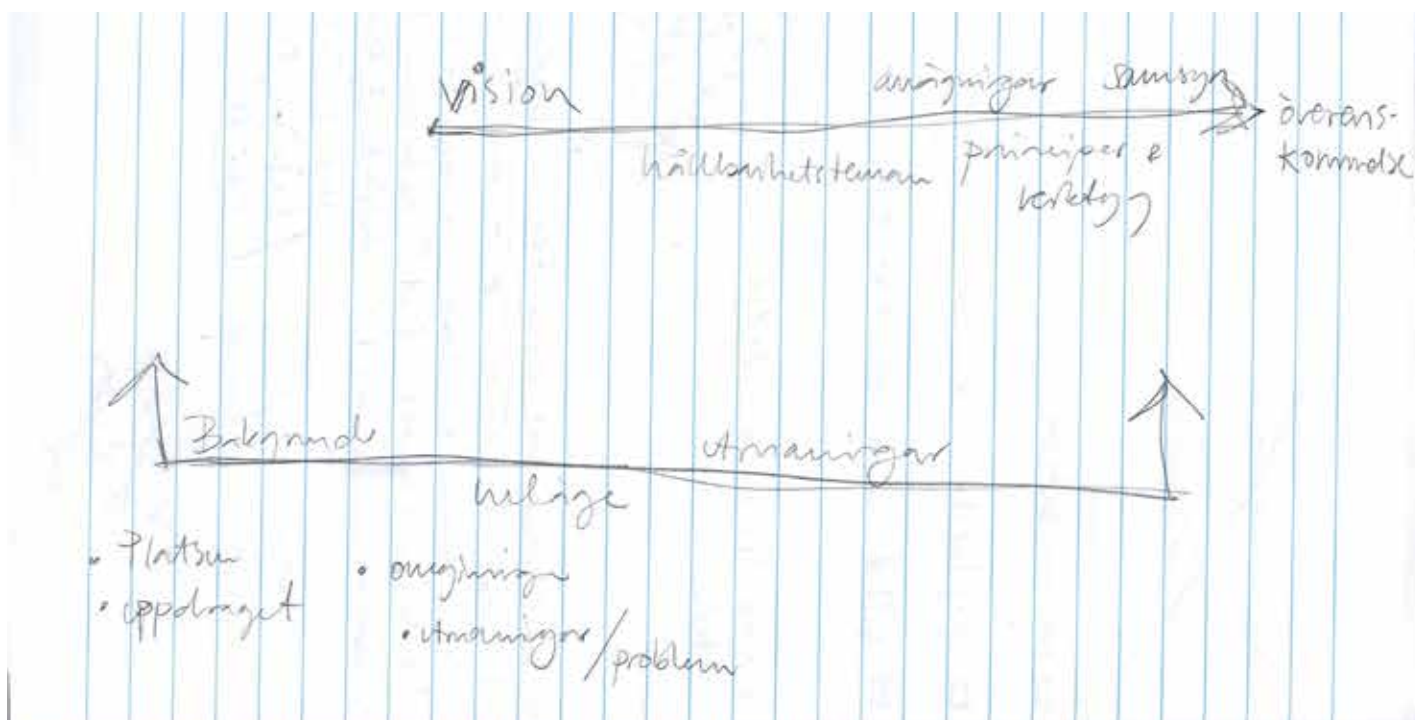
Utvärdering

I detta avsnitt redovisas den utvärdering av projektet som gjorts under studiens gång. Utvärderingen följer den mall som finns i projektets uppföljningsplan, se Bilaga 2.

Stadsutvecklingen på stadsdelen Vilans strandäng har diskuterats länge i Kristianstads kommun. Idén till att göra en pilotstudie springer ur den komplexitet som finns på området. Behovet av att höja blicken och tänka ett steg längre innan den vanliga planeringsprocessen tar vid har varit tydligt. Samstämmigheten hos inblandade politiker och tjänstemän om detta behov har varit stor.

Pilotstudien har präglats av ett medvetet sökande efter den bästa ingången och metoden för genomförandet. Strävan efter att hitta nya vägar framåt och inte hindras av tidigare beslut och förutfattade meningar har balanserats mot risken att vi bara uppfinner hjulet än en gång. Vägen till metoden har varit en källa till frustration såväl som till kunskapsutveckling. Här har det externa stödet från Fojab arkitekter och Trivector med omvärldsbevakning och förslaget att använda oss av Köpenhamns hållbarhetsverktyg varit ett värdefullt inspel i processen.

Upplägget med arbets- och projektgrupp samt politisk förankring har fallit väl ut i denna studie.

Utvärdering av måluppfyllelse

Här följer en utvärdering av hur pilotstudien har uppfyllt projektets fyra mål.

Projektmål 1:

Arbeta fram mål/kriterier/principer för en hållbar, vitaliserande, stadsutveckling på Vilans strandäng utifrån de tre hållbarhetsaspekterna:

Hållbarhetsaspekt	Övergripande mål för stadsdelen
<i>Ekologisk</i>	Stadsdel som är energi- och resurseffektiv
	Ekologiska vinster i både naturreservatet och stadsdelen
<i>Ekonomisk</i>	Klimatsmart och hållbart boende ska inte vara dyrare än annat boende.
<i>Social</i>	Skapa nya mötesplaster, kulturvården, trygghet, estetik, upplåtelseformer, god hälsa, "länka och läka staden"

De övergripande frågeställningarna/målen kommer i det inledande arbetet med förstudien att problematiseras, ställas mot varandra, bearbetas, och benas upp i mer specifika frågeställningar.

Detta mål ryms inom ramen för Köpenhamns hållbarhetsverktyg som varit arbetsmodell för studien. Elva hållbarhetshänsyn som är relevanta och viktiga i Kristianstad och på Vilans strandäng har tagits fram. Detta har skett genom arbetet med att utveckla Köpenhamns hållbarhetsverktyg och anpassa det till Kristianstads skala och förhållanden.

I utformningen av workshopen har det gjorts försök att vikta de tre hållbarhetsaspekterna: Bör vi satsa på den ekologiska hållbarheten, där vi har bred kunskap? Skall vi rikta in oss på den sociala hållbarheten, där vi ser ett stort behov av ökad kunskap? Hur behandlar vi den ekonomiska hållbarheten, som genomsyrar allt och därför är svår att få grepp om?

Diskussionen landade i slutsatsen att samtliga tre hållbarhetsaspekter måste belysas för att få fram en hållbar helhet. På Vilans strandäng bedöms aspekten kulturell hållbarhet kunna integreras i de sociala såväl som de ekologiska aspekterna, dessa värden bevakas bland annat genom medverkan av kommunens bebyggelseantikvarie.

79 kriterier för hållbar stadsbyggnad på Vilans strandäng arbetades fram i Workshopform. Ambitionsnivån och resultatet har förankrats politiskt i två workshops före och efter kriterieutformningen.

Matris: Utvärdering av resultatet av Workshop 1 utifrån målpuffyllelse av projektmål 1.

	Ekologisk hållbarhet	Ekonomisk hållbarhet	Social hållbarhet	Risk för målkonflikter
<p>Vilans strandäng ska hålla internationell toppklass i hållbar stadsutveckling Som en del av Kristianstads Vattenrike ska Vilans strandäng bli ett av Europas intressantaste besöksmål för hållbar stadsutveckling i Kristianstads skala. Vilans strandäng ska bli ett pilotområde där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.</p>	X	X	X	
<p>Vilans strandäng skall utvecklas i biosfärområdets anda.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvecklingen skall utgå ifrån hälsofrämjande värden. • Vi antar biosfärområdets utmaning: bra för människan och miljön. • De ekologiska värdena ska gynnas och utvecklas. 	X		X	
<p>Vilans strandäng skall byggas för alla, social hållbarhet är i fokus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Här skall göras plats för nya och befintliga kommuninvånare. • Vi vill ha en mix av boendeformer. • Mötesplatser skall finnas i området och kring vattnet. Vattnet skall vara tillgängligt för alla. • Stadsdelens utformning ska gynna och inspirera den enskildes val av en hållbar livsstil. 		X	X	X
<p>Vilans strandäng skall utvecklas och formas i en öppen planeringsprocess.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barnkonventionen är lika viktig att följa som Plan- och bygglagen. • Genom planeringsprocessen arbetar vi med sociala investeringar i staden. • Under planeringstiden får medborgarna på olika sätt fylla platsen med innehåll. 		X	X	X
<p>Vilans strandäng skall utgöra ett tillskott till stadslivet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Platsens unika värden skall identifieras och stärkas. Värdena ska framhävas och förstärkas i stadsplan, byggnader, funktioner och mötesplatser. • Området skall vara vackert, integrerat och fyllt med härlighetsvärden. • De som bor och verkar i området, och i hela staden, ska känna stolthet över Vilans strandäng. • Vilans strandäng ska vara navet i och länka de västra stadsdelarna till stadens centrum. • Vilans strandäng utgör en viktig del i en större grön helhet. Områdets gröna miljöer skall vara framträdande och kopplas till omgivande natur. 	X	X	X	X

Projektmål 2:

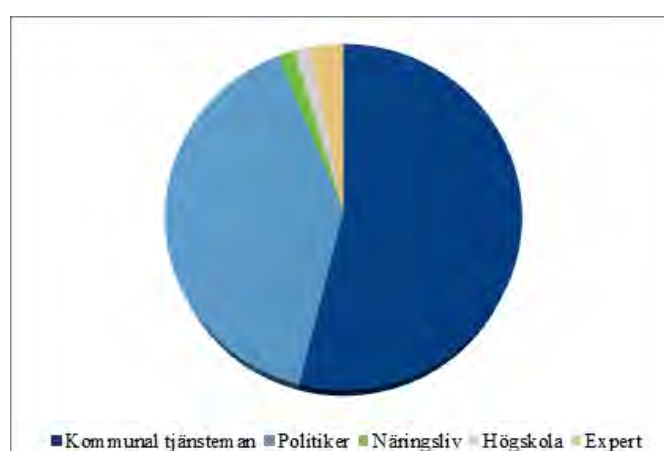
Bidra till att förändringar i attityder och uppbyggnad av kunskap gällande boende och trafik för en mer hållbar stadsdel. Målgruppen är näringsliv, tjänstemän, politiker och allmänhet.

Workshopen med inspirationsföreläsningar och diskussioner har lett till en kunskapsspridning och en gemensam kompetenshöjning i hållbarhetsfrågor inom Kristianstads kommun. Beslutet att enbart inkludera tjänstemän och politiker i detta stadie var en önskan om tydlighet från kommunens sida. Genom att arbeta fram ett tydligt material med en viljeinriktning och ett förslag på genomförande blir det enklare att förmedla och ta in synpunkter från näringsliv och allmänhet.

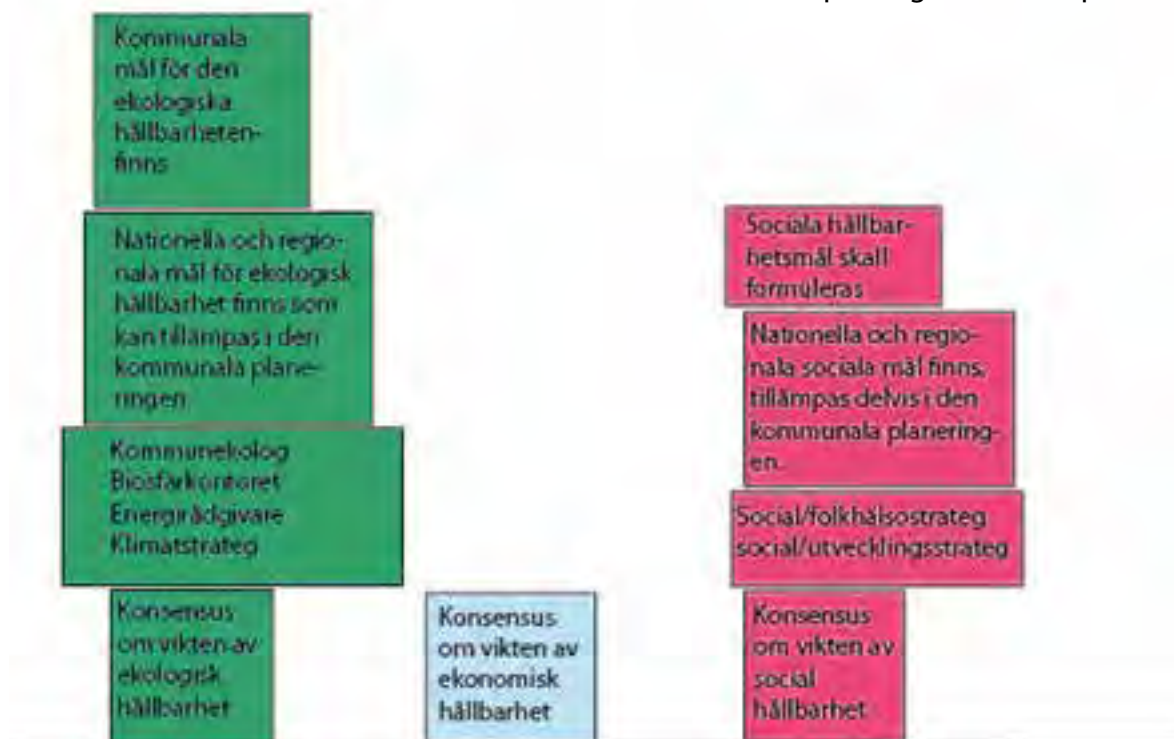
I viss mån har en dialog med allmänheten skett genom Blockstad, ett Minecraftprojekt som hölls på Vilans strandäng i samband med att Kristianstad firade 400 år. Ett 100-tal Minecraftspelare bidrog till att i en modell av Vilans strandäng skapa nya byggnader. Även om detta skedde på en hypotetisk nivå blev projektet ett sätt att se Vilans strandäng ur ett nytt perspektiv.

Nästa steg blir att i samråd med näringsliv och allmänhet och med förstudien som utgångspunkt arbeta vidare mot en hållbar stadsutveckling på Vilans strandäng.

I arbetet med workshops och det renodlade fokuset på de olika hållbarhetsaspekterna har en tydligare bild av det stöd som finns i hållbarhetsarbetet med de olika aspekter framträtt.

Workshoppedeltagare fördelat på roller/befattningar.

Jämförande bild av kommunala, regionala, nationella och attitydmässigastöd för hållbarhetsarbetet utifrån de hållbarhetsaspekterna.

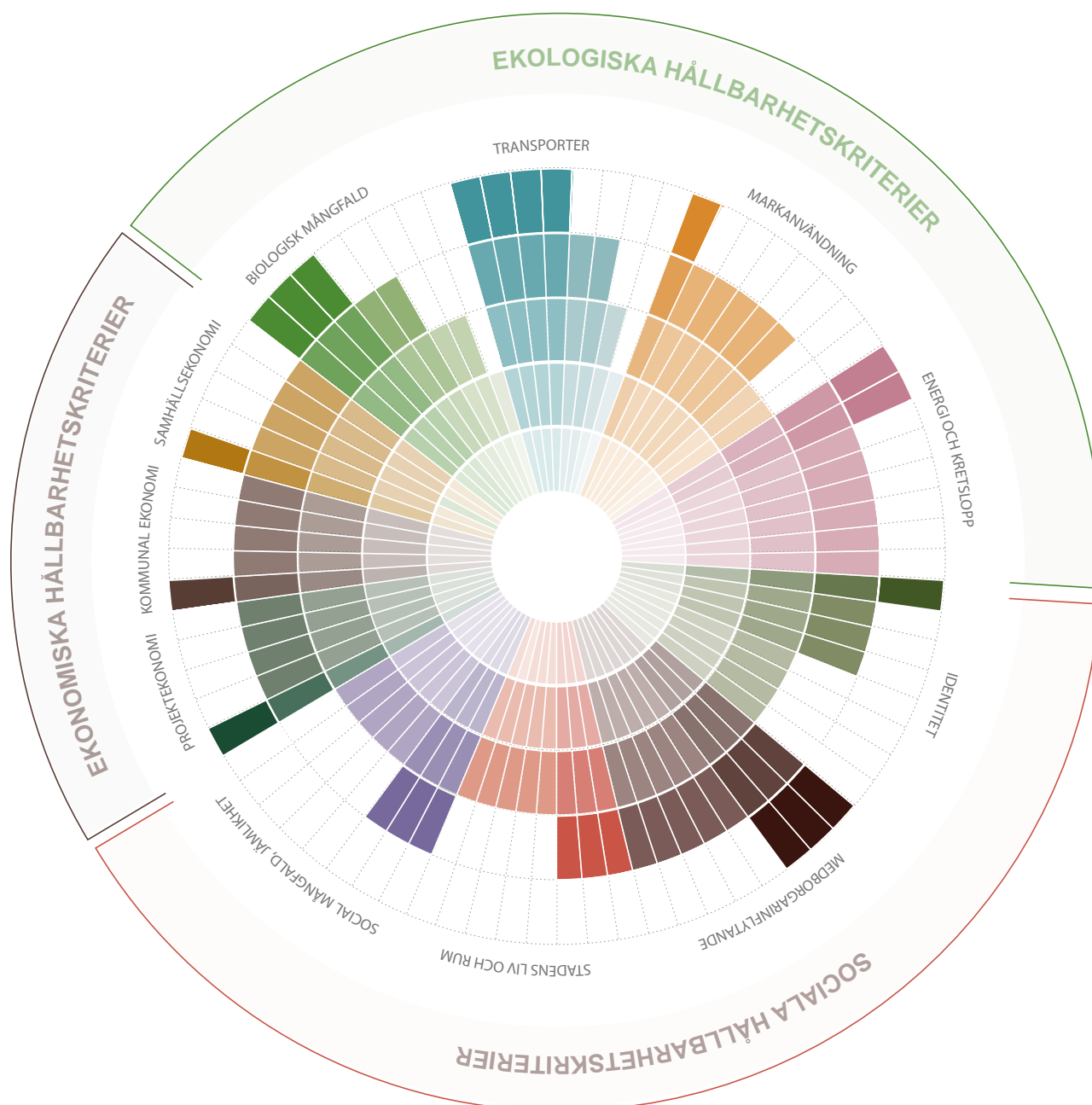
Projektmål 3:

Utveckla/starta upp en arbetsmetod, Kristianstadsmetod, för hållbar stadsutveckling. Berörda aktörer är kommun, högskola/forskning och näringsliv.

Med Köpenhamns hållbarhetsverktyg som utgångspunkt har ett hållbarhetsverktyg och en arbetsmodell för hållbar stadsbyggnad i Kristianstadsskalan nu tagit form.

De 79 kriterierna som framkommit i de tre workshopsen har utvärderats utifrån den vision som togs fram i den första workshopen. Ett resultat av denna värdering presenteras i värderosen nedan.

Utvecklingen av verktyget kommer att fortsätta efterhand som det implementeras i projekt på Vilans strandäng. Den fortsatta utvecklingen av arbetsmetoden bör ske i samråd med kommun, forskning och näringsliv.

Projekt mål 4:

Sprida och ta del av kunskap. Kontinuerlig process för ständig utveckling; interkommunalt, regionalt, nationellt och internationellt.

En projekthemsida skapades med grundläggande information om Vilans strandäng och hållbarhetsprojektet. Denna kommer att utvecklas med mer information efterhand som stadsutvecklingen fortsätter.

Ett konkret hållbarhetsprojekt öppnar dörrar och skapar nyfikenhet i flera led. Genom inkluderande workshops och inspirationsträffar har kunskap och idéer förmedlats om hur vi kan arbeta och samverka i planeringsskedet. Utvärderingen av Workshoppen har visat på att deltagarna ökat sin kunskap. I sin tur har projektet blivit en möjlighet att ta del av den stora kunskap i olika områden som finns inom kommunen. Genom den "goodwill" som har funnits kring workshoppen har projektet fått spridning som ett gott exempel redan på förstadiet.

Arbetsgruppen har deltagit i olika sammanhang för att sprida kunskap om projektet. Vilans strandäng har blivit presenterat i en rad olika studiebesök till kommunen. Utställningsmaterial om projektet har varit presenterade, till exempel på WWF:s stadsturnéstopp i Kristianstad, Agenda 21-utställningen och i samband med olika evenemang som Biosfärkontoret ordnat. Genom det breda deltagandet i workshoppen har fler bidragit till att sprida kunskap om projektet. Ett exempel är en presentation i samband med internationella studiebesök till Naturum.

Genom samarbetet med SUD har medlemmarna i detta nätverk spridit kunskap om projektet och resultatet av workshoppen.

I samband med Stadbyggnadskontorets firande av stadens 400-årsjubileum lyftes Vilans strandäng fram i ett Minecraftprojekt för stadsdelen. Projekt-hemsidan fick flera besök genom länkning från Minecraftbloggen som vi skapat.

Genom kontakten med Healthy Citiesnätverket har kunskap spridits och förmedlas.

Matris: Kunskapsspridning med exempel på aktiviteter inom ramen för pilotstudien Vilans strandäng

Datum	Åtgärd	Målgrupp	Kanal	Resultat	Kommande skede
140605	Workshop 1: Politisk förankring	Politiker, chefstjänstemän och projektgruppen.	Möte/workshop	Politiskt förankrad vision	X
140826	Utställning om Vilans strandäng i samband med Kristianstads kommuns framtidsvecka.	Intresserad allmänhet,	Utställning	Kunskapsspridning	
140925	Workshop 2: Ekologisk hållbarhet på Vilans strandäng.	Projektgruppen, kommunala tjänstemän och experter	Möte/workshop	Kriterier för ekologisk hållbarhet på Vilans strandäng fastställs.	
okt. 2014	Hemsida med information om projektet.	Intresserad allmänhet	Hemsida.	Informations-spridning	X
okt. - dec. 2014	Minecraftprojektet Blockstad 400. <ul style="list-style-type: none"> Minecraftevent 2014-09-18 Minecraftserver med modell över Vilans strandäng. http://blockstad400.wordpress.com/ 	Minecraftspelare i olika åldrar	Digitala plattformar (server, blogg, hemsida)	Minecraftmodell över området.	X
141113	Workshop 3: Ekonomisk hållbarhet på Vilans strandäng	Projektgruppen, kommunala tjänstemän och experter.	Möte/workshop	Diskussion och kunskapsspridning kring ekonomisk hållbarhet och hur detta kan implementeras i det kommunala arbetet.	
141204	Workshop 4: Social hållbarhet på Vilans strandäng	Projektgruppen, kommunala tjänstemän och experter	Möte/workshop	Kriterier för social hållbarhet på Vilans strandäng fastställs.	
150130	Workshop 5: Politisk förankring	Politiker, chefstjänstemän och projektgruppen	Möte/workshop	Politisk förankring av workshopresultaten.	X
150422	Presentation av projektet för det nationella nätverket Healthy Cities.	Kommunala tjänstemän inom planering, sociala frågor och hälsofrågor.	Möte	Reflektioner och synpunkter på resultatet, kunskapsspridning och -inhämtning.	
150522	Artiklar om projektet i Kristianstadsbladet.	Allmänhet	Lokaltidning	Kunskapsspridning och medvetenhet om projektet.	

Omsättning

Steg mot förverkligande för Vilans strandäng

Vad behövs för att komma igång och vilka sidoprocesser behöver starta för att möjliggöra ett arbete utifrån hållbarhetsverktyget? I det här skedet går följande delar att urskilja:

För alla nedanstående delar gäller självklart att de sker utifrån visionen, hållbarhetsverktygets intention och transparens i besluts- och arbetsprocessen.

1. Skapa en kommunal organisation kring den långsiktiga utvecklingen av Vilans strandäng. Arbetet leds av en projektledare med helhetsorienterat förhållningssätt till utvecklingen. Projektledaren har huvudansvar för alla sidoprocesser men med stöd av t ex delprojektledare med särskild sakkompetens.
2. Skapa en kommunikationsplan; intern implementering, hemsida/extern digital projektplats, marknadsföring, dialoger mm.
3. Skapa ett program för den övergripande fysiska mark- och vattenanvändningen och funktioner genom t ex idétävling eller parallella uppdrag. Förslagen värderas av en jury bestående av interna och externa aktörer.
4. Starta en plattform för dialog med bygg- och fastighetsbranschen, t ex byggherredialog.
5. Eventuellt en detaljplan, ("skelettplan") för övergripande markanvändningsstruktur.
6. Utifrån programmet och plattformen för dialog med bygg- och fastighetsbranschen bjuds marknaden in för att utveckla konkreta förslag till utvecklingsprojekt, t ex genom markanvisningstävling. Förslagen värderas av en jury bestående av interna och externa aktörer.
7. Varje enskilt projekt hanteras utifrån hållbarhetsverktyget (s 38-39).
8. Detaljplanering för enskilda projekt/kvarter och därefter tar genomförandefasen vid.

Kvarstående frågor

Verktyget är under utveckling. Det som beskrivs i denna förstudie är en första skiss på en arbetsmetod och behöver vidare metodutveckling för att bli användbart. Redan nu har följande punkter uppmärksamats som nödvändiga för genomförande. I takt med implementering av verktyget kommer ytterligare förbättringar och anpassningar att tillkomma.

- Juridiskt stöd av utformning av överenskommelse (enligt steg 1c se s 38) mellan aktör på området och kommunen. Hur säkras vi upp genomförandets kvalitet? Upplands Väsby exempel? Norrköpings inre hamnen?
- En tjänsteman med ansvar för den hållbara utvecklingen bör finnas, någon med helhetssynen och förmågan till strategiskt tänkande.
- Utredning av hur vi gör för att följa upp helheten. Hur sker den hållbara utvecklingen på Vilans strandäng och hur gör vi för att möjliggöra korrigeringar som stödjer den hållbara utvecklingen. Metoder?
- En bedömning av om verktyget behöver justeras för att passa inomkommunala projekt och för externa aktörer behöver göras.
- En bedömning av i vilka skeden, hur ofta och på vilket sätt avstämningar mot verktyget under planerings- och genomförandeprocessen ska göras.
- Slutdokumentationen av projekten ska formaliseras och presenteras förslagsvis på projekthemsidan.
- Dialog om kompensationsåtgärder är tillåtet/lämpligt?
- Dialog om medfinansiering av allmänna platser.

Vad har arbetet inneburit generellt?

Förstudien för hållbar stadsutveckling i Kristianstad på stadsdelen Vilans strandäng har inneburit att den kommunala organisationen har fått en möjlighet att diskutera praktiska vardagssituationer, teorier och visioner ur ett helhetsperspektiv. Fokus har hela tiden varit på hur kan kommunen bidra till att skapa processer som skapar goda långsiktiga kvaliteter för människa, natur och företag? Som svar på detta har alltså en vision för platsen arbetats fram och ett hållbarhetsverktyg föreslås som ska lotsa alla berörda parter i ett första skede mot uppfyllelse av visionen.

Nytt förhållningssätt...

Göran Cars, professor i samhällsplanering på KTH, skrev en artikel våren 2015 i *Fastighetsnytt*, som sammanfattar många av de slutsatser, reflektioner, möjligheter och problem som arbetet med förstudien har inneburit. Resultatet har stor potential att i framtiden genomsyra all typ av stadsutvecklingen i hela staden, inte endast Vilans strandäng. Här följer Göran Cars' artikel i en sammanfattad form:

"Nya värderingar har kommit att ställa nya krav på våra städer. Mantran som stadskvaliteter, täthet, funktionsblandning och inte minst platser för sociala och kreativa möten duggar tätt. För att kunna skapa dessa kvaliteter måste formerna för lokal planering utvecklas. Vi måste lämna gamla tanke- och arbetssätt och istället sätta fokus på kvaliteter och värdeskapande.

Min övertygelse, efter att ha jobbat med stadsutvecklingsprojekt i ett stort antal kommuner under de senaste åren, är att ett nytänkande av formerna för planering är under snabb utveckling.

- *Sätt fokus på kvaliteter och skapa värden*
- *Dra nytt av att de resurser som krävs för att göra verklighet av ambitionerna att bygga den attraktiva staden finns hos bygg- och fastighetsföretag, investerare samt privata kulturentreprenörer - med ambitionen att utmana marknaden genom att tydligt signalera vilka kvaliteter och funktioner man vill att den tillkommande bebyggelsen ska fylla.*
- *Med ledning av dessa övergripande styrdokument kan kommunen bjuda in marknaden för att utveckla konkreta förslag till byggprojekt. Förslag som sedan blir föremål för förhandling och överenskommelser om villkor för byggande.*

- *I förhandlingar om byggrätt är det vanliga mönstret att frågan om markpris hamnar i fokus och blir avgörande för överenskommelsen. Här väljer vi att göra det i en helt annan ordning. Utgångspunkten har istället varit att utveckla lösningar som möter upp mot de kvaliteter som redovisats i (kommunens övergripande måldokument) vision för platsen. Det betyder att förhandlingarna med byggherrarna initialt inte handlat om specifika lösningar och detaljutformning, utan snarare om hur olika handlingsalternativ svarar upp mot de kvaliteter kommunen vill uppnå. Detta sätt att driva processen innebär att förhandlingen mellan kommun och byggare ändrar karaktär.*

- *Hos en byggherre triggas detta en mängd överväganden; hur kan vi effektivisera våra processer, hur kan vi utveckla material och byggteknik, och inte minst hur kan vi skapa kvaliteter genom samverkan med andra byggherrar och intressenter som är verksamma i det aktuella byggområdet*

- *Detta sätt att organisera planprocessen skapar förutsättningar för att göra verklighet av begreppet värdeskapande processer. Vill vi göra verklighet av begreppet 'värdeskapande' måste såväl kommun som byggherrar vara beredda att ompröva invanda tankemönster och yrkesroller. Dessa "vinna-vinna" situationer uppstår inte med automatik. För kommunen handlar det om att ge avkall på lustan att detaljreglera i tidiga skeden och att istället styra processen med hjälp av tydligt uttalade målbilder och kvaliteter som man vill se realiserade."*

..och nytt arbetssätt

Slutsatsen är att med ett pilotområde som Vilans strandäng där en ny typ av process provas med hjälp av en hållbarhetsvision- och verktyg, kan metoden utvecklas och användas på fler stadsutvecklingsprojekt, stora som små. De viktigaste stegen är:

1. Bygg en långsiktig vision/hållbarhetsambition så att politiker inom kommunen tidigt blir överens om vilka hållbarhetsvärden och platsspecifika värden som ska genomsyra utvecklingen.
2. Fyll verktyget med kriterier. Vilka frågeställningar är särskilt viktiga att ställa för detta projektet? Utgår från hållbarhetsverktyget i den här förstudien men modifiera för att få den anpassad.
3. Skapa en hemsida och bjud in aktörer. På hemsidan ska ingångsvärdena tydligt framgå för att skapa förståelse, transparens och acceptans från början.
4. Kom igång med dialog och värdering enligt hållbarhetsverktyget.

Hållbarhetsvertyget när kommunen inte äger mark

För de projekt kommunen inte är ägare skulle ett än mer generellt innehåll i hållbarhetsverket kunna utformas. D v s i t ex översiktsplan för staden skulle ett antal generella hållbarhetskriterier kunna identifieras, samrådats om och slutligen kommuniceras på t ex hemsidan. När enskilda bygg- eller fastighetsföretag inkommer med utvecklingsförslag är de medvetna om de generella hållbarhetskriterierna och att kommunen i tidiga skeden bedömer alla projekt enligt hållbarhetsvertyget.

Referenser

Ställ om nu! Delegationen för hållbara städer, slutsatser av regeringsuppdrag, 2008- december 2012, (2012). Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx>

FN-fakta nr 2/12 *Hållbar utveckling, Omställning till hållbar värld brådskar* (2012), tillgänglig på <http://www.fn.se/PageFiles/14110/2-12%20H%C3%A5llbar%20utveckling.pdf>

Fördjupad översiktsplan för Kristianstad stad 2009, (antagen KF 20090609), Kristianstads kommun. Tillgänglig: http://www.kristianstad.se/upload/Bo_bygga/Samhallsplanering/PDF/Kristianstad%20v%c3%a4xer/FOP_Kristianstad_sid41_57.pdf

Klimatstrategi och energiplan (2011), kristianstads kommun. Tillgänglig: <http://www.kristianstad.se/sv/Kristianstads-kommun/Miljo-klimat/Energi-och-klimat/Strategi-och-mal/>

Ställ om nu! Delegationen för hållbara städer, slutsatser av regeringsuppdrag, 2008- december 2012, (2012). Tillgänglig: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/arsrapporter.aspx>

Trafikstrategi för Kristianstads kommun (2015), Kristianstads kommun. Tillgänglig: <http://www.kristianstad.se/sv/Kristianstads-kommun/Bo-Bygga/Samhallsplanering/Oversiktlig-planering/Oversiktlig-trafikplanering/>

Vi lyfter tillsammans, Kristianstads kommuns vision (2014). Tillgänglig: http://www.kristianstad.se/upload/Insyn_paverkan/vision2025/Vision_Kristianstadskommun_antagen140610_webb.pdf

Översiktsplan 2013 Kristianstads kommun (antagen KF 20130312). Tillgänglig: <http://www.kristianstad.se/sv/Kristianstads-kommun/Bo-Bygga/Samhallsplanering/Oversiktlig-planering/Ny-oversiktsplan-for-Kristianstads-kommun1/>

Länkar

Information om Blockstad 400: <https://blockstad400.wordpress.com/>

Delegationen för hållbara städer hemsida: <http://www.hallbarastader.gov.se/Bazment/hallbarastader/sv/start.aspx>

Boverkets information om hållbara städer: <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/delegationen-for-hallbara-stader/>

Cars, G (2015), *Värdeskapande stadsbyggande*, artikel på Fastighetsnytt hemsida. Tillgänglig: <http://fastighetsnytt.se/2015/04/vardeskapande-stadsbyggande/>

Fördjupning

Biologisk mångfald i urbana miljöer, fördelar, förutsättningar och förvaltning (2014) <http://www.cec.lu.se/collaboration-outreach/cec-reports>

Bilaga

Lista över deltagare i möten, grupper och workshops

Arbetsgrupp:

Daniela Krizanec, SBK
Charlotte Svensson, SBK,
Susanne Weidemanis, KKK

Projektgrupp:

Birgitta Brännström-Forss, folkhälsostrateg
Ulrika Cedell, utvecklare
Lennart Erfors, klimatstrateg
Ulrika Hedlund, kommunekolog
Anja Olsson, miljö- och hälsoskyddsinspektör
Katarina Olsson, stadsantikvarie
Ylva Pershaf, stadsarkitekt
Agneta Persson, avdelningschef offentliga rummet
Martin Risberg, planeringsstrateg
Carina Wettemark, enhetschef Biosfärkontoret
Per Blomberg, utvecklingsstrateg offentliga rummet

Kommunledningskontoret,
Kultur- och fritidskontoret,
Kommunledningskontoret,
Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen,
Miljö- och hälsoskyddskontoret,
Stadsbyggnadskontoret,
Stadsbyggnadskontoret,
C4 Teknik,
Kommunledningskontoret,
Kommunledningskontoret,
C4 Teknik.

Processtöd:

Magdalena Hedman, Fojab arkitekter
Karin, affärsområdesansvarig Klimat, energi och miljö. Trivector Traffic

Deltagare på möte 1, politisk ambitionsnivå, 5 juni 2014

Arbetsgrupp,

Projektgrupp,

Processtöd

Politiker:

Pierre Månsson, kommunalråd, ordf. KSAU
Heléne Fritzon, v.ordf. KSAU
Fredrik Axelsson, KSAU,
Kalle Heise, KSAU
Niclas Nilsson, KSAU,
Sven Nilsson, KSAU
Peter Johansson, ordf. Byggnadsnämnden
Ruth Piatek, vice ordf. Byggnadsnämnden
Roland Offrell, ordf. Tekniska nämnden
Göran Sevebrandt, ordf. ABK

Sven-Erik Bergqvist, v. ordf. ABK

Göran Brobeck, ordf. KRAB

Kommunala förvaltnings- och bolagschefer:

Arne Bertilsson, Kommundirektör,
Charlotte Lindström, förvaltningschef C4 Teknik,
Anders Siversson, stadsbyggnadschef, Stadsbyggnadskontoret
Bengt-Åke Kjell, förvaltningschef, Kultur- och fritidsförvaltningen,
Claes Jansson, förvaltningschef, Räddningstjänsten,
Henrik Strand, VD ABK,

Inbjuden expert/inspiratör:

Hans Abrahamsson, Hans Abrahamsson, docent vid urbana studier, Göteborgs universitet

Deltagare på möte 2, workshop om ekologisk hållbarhet på Vilans strandäng, 19 september 2014

**Arbetsgrupp,
Projektgrupp,
Processtöd,**

Föreläsare/expert:

Anna Persson, biolog, Centrum för miljö- och klimatforskning, Lunds universitet

Cecilia Wallmark, Sweco energiguide,

Olle Anderberg, fastighetsutvecklare och analytiker, Tyréns, Malmö

Karin Nergaard, affärsområdesansvarig Klimat, energi och miljö, Trivector Traffic

Övriga:

Hans Cronert, förvaltare C4 Teknik

Karin Magntorn, naturumföreståndare, Biosfärkontoret

Ulrika Åkesson, VA-strateg C4 Teknik

Malin Åberg, VA-strateg, C4 Teknik

Åsa Simonsson, planeringschef, Kommunledningskontoret,

Caroline Danielsson, utvecklingssamordnare, Kommunledningskontoret,

Margareta Lannér-Hagentoft, planchef, Stadsbyggnadskontoret

Bo Rosengren, planeringssekreterare, omsorgsförvaltningen

Anders Pålsson, brandingenjör, räddningstjänsten

Lena Hagerman, utvecklingsstrateg, Arbete och välfärdsförvaltningen

Henrik Strand, VD, ABK

Christian Jägermark, byggnadschef, ABK,

Peter Backman, områdeschef ABK,

Jeanette Wilson, uthyrningsansvarig, ABK,

Karin Jönsson Planerare, stadsbyggnadskontoret Lund

Lisa Källström, doktorand, Högskolan i Kristianstad.

Deltagare på möte 3, workshop om ekonomisk hållbarhet på Vilans strandäng, 13 november 2014

**Arbetsgrupp,
Projektgrupp,
Processtöd,**

Föreläsare/expert:

Susanna Jakobsson, hållbarhetsstrateg, Malmö stad

Anna Wiking, Malmö kommunala bostadsbolag,

Johan Dahlberg, hållbarhetsstrateg, White

Mia Söderberg, arkitekt och ekonom, ÅF

Övriga:

Karin Magntorn, naturumföreståndare, Biosfärkontoret

Malin Åberg, VA-strateg, C4 Teknik

Pär Cederholm, projektledare C4 Teknik

Bengt Olsson, samordningschef, Kommunledningskontoret,

Marieth Johansson, projektledare, Kommunledningskontoret,

Jenny Moberg-Persson, planeringsstrateg, kommunledningskontoret,

Caroline Danielsson, utvecklingssamordnare, Kommunledningskontoret,

Margareta Lannér-Hagentoft, planchef, Stadsbyggnadskontoret

Lena Hagerman, utvecklingsstrateg, Arbete och välfärdsförvaltningen

Anders Pålsson, brandingenjör, räddningstjänsten

Christian Jägermark, byggnadschef, ABK,

Peter Backman, områdeschef ABK,

Karin Jönsson Planerare, stadsbyggnadskontoret Lund

Lisa Källström, doktorand, Högskolan i Kristianstad.

Deltagare på möte 4, workshop om social hållbarhet på Vilans strandäng, 5 december 2014

Arbetsgrupp,

Projektgrupp,

Processtöd,

Föreläsare/expert:

Marianne Dock, programarkitekt, strategiavdelningen, Malmö stad,

Ewa Westermark, arkitekt, Gehl architects

Övriga:

Karin Magntorn, naturumföreståndare, Biosfärkontoret

Malin Åberg, VA-strateg, C4 Teknik

Per Blomberg, utvecklingsstrateg C4 Teknik

Marieth Johansson, projektledare, Kommunledningskontoret,

Jenny Moberg-Persson, planeringsstrateg, kommunledningskontoret,

Åsa Simonsson, planeringschef, Kommunledningskontoret,

Caroline Danielsson, utvecklingsamordnare, Kommunledningskontoret,

Margareta Lannér-Hagentoft, planchef, Stadsbyggnadskontoret

Bo Rosengren, planeringssekreterare, omsorgsförvaltningen

Håkan Nilsson, planeringschef, Barn- och utbildningsförvaltningen,

Flemming Lindskov, Utvecklare, Arbete- och välfärdsförvaltningen,

Anders Pålsson, brandingenjör, räddningstjänsten

Bengt Olsson, samordningschef, Kommunledningskontoret,

Elin Remstam, projektledare, Kommunledningskontoret,

Peter Backman, områdeschef ABK,

Jeanette Wilson, uthyrningsansvarig, ABK,

Deltagare på möte 5, politisk förankring och fortsatt arbete, 30 januari 2015.

Arbetsgrupp,

Projektgrupp,

Processtöd

Politiker:

Heléne Fritzon, KSAU

Pierre Månsson, ordf. KSAU

Peter Johansson, 2:a v. ordf. KSAU

Niclas Nilsson, KSAU,

Sven Nilsson, 1:a v. ordf. KSAU, ordf. Tekniska nämnden

Sonny Modig, ordf. Byggnadsnämnden

Agnes Skyman, v. ordf. Miljö- och hälsoskyddsnämnden,

Marianne Eriksson, ordf. Omsorgsnämnden,

Caroline Hedenström, v. ordf. Omsorgsnämnden,

Jesper Persson, v. ordf. Tekniska nämnden,

Magnus Englund, ordf. ABK

Sven-Erik Bergqvist, v. ordf. ABK

Göran Brobeck, ordf. KRAB

Kommunala förvaltnings- och bolagschefer:

Anders Siversson, stadsbyggnadschef, Stadsbyggnadskontoret

Cecilia Hammarberg, förvaltningschef, Miljö- och hälsoskyddskontoret,

Bengt-Åke Kjell, förvaltningschef, Kultur- och fritidsförvaltningen,

Claes Jansson, förvaltningschef, Räddningstjänsten,

Johan Karlsvärd, VD KRAB,

Henrik Strand, VD ABK,

Göran Thessén, VD C4 Energi

Åsa Simonsson, planeringschef,

Kommunledningskontoret

Per Blomberg, utvecklingsstrateg, C4 Teknik